

**T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ DENETİMİ PLANLAMASI
VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

OKULLARA YAPILAN BAĞIŞLAR

RAMAZAN YILDIRIM

Denizli – 2020

T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ DENETİMİ PLANLAMASI
VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

OKULLARA YAPILAN BAĞIŞLAR

Ramazan YILDIRIM

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Meral TANRIÖĞEN

JÜRİ ÜYELERİ PROJE ONAY SAYFASI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı öğrencisi Ramazan YILDIRIM tarafından hazırlanan “Okullara Yapılan Bağışlar” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Dr.Öğr. Üyesi Zeynep Meral TANRIÖĞEN

Danışman

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... / 2020 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. MUSTAFA BULUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Ramazan YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım süresince bize yol gösteren, değerli hocam Dr. Zeynep Meral TANRIÖĞEN'e teőekkürlerimi sunmaktan büyük onur duyuyorum.

Dr.Zeynep Meral TANRIÖĞEN, araőtırmam süresince beni bilgilendirerek, rehberlik yapmış, olayların bilimsel olarak yorumlanması konusunda hatalarımı düzelterek verimli bir çalışma ortaya koymama katkı sağlamıştır.

Ayrıca bize emek harcayan Enstitü hocalarıma çok teşekkür ederim.

Anketleri cevaplayarak araőtırmama katkı sağlayan, Honaz'da görev yapmakta olan saygıdeğer okul müdürü arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Araőtırmam süresince yanımda olan, enerjilerini benimle paylaşan eőim Gülsüm YILDIRIM ve sevgili kızlarım Fatma İclal YILDIRIM, Elmas YILDIRIM ve Elif Sena YILDIRIM 'a sonsuz teőekkürler ederim.

Varlığı benim için her daim güç kaynağı olan, güçlü, azimli insan, canım annem Fatma YILDIRIM 'a teşekkür ederim.

ÖZET

Okullara Yapılan Bağışlar

YILDIRIM, Ramazan

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi

Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Meral TANRIÖĞEN

Ocak 2020, 40 Sayfa

Ülkemizde artan nüfus ve köyden şehre kısa zaman diliminde hızla yer değiştiren nüfus hareketliliği, devletin eğitim öğretim alanında, yapmakta olduğu çalışmaları ile birlikte ekonomik programlarını olumsuz yönde etkiler hale gelmiştir. Bu ekonomik ağırlık karşısında eğitim finansmanı için bağışlar her zaman gündemdeki yerini korumaktadır. Bağışların nasıl, ne zaman, kimlerden ve hangi şartlarda alınacağı en fazla tartışılan konu olarak yerini korumaktadır. Devletin okullara sağladığı kaynaklar genel itibariyle personel giderleri, telefon, internet, ısınma giderleri (doğalgaz, odun, kömür) elektrik, su, vb. giderler için kullanılmaktadır. Bu giderlerin dışında kültürel çalışmalar, sosyal etkinlikler, akademik çalışmalar, tamir ve bakım ihtiyaçlarına kaynak çok kısıtlı olarak ayrılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, okullara yapılan bağışların okul finansmanını nasıl etkilediğini, bu bağışların nerelerde kullanıldığını ve bağışlarla güçlenen okul finansmanının okulları hangi alanlarda ön plana çıkardığını gözler önüne sermektir. Bu amaçla, Denizli İli Honaz ilçesindeki resmi İlkokul ve Ortaokullarda görev yapan on beş ilköğretim okulu müdürünün görüşleri alınmıştır. Ulaşılan verilere göre, temel eğitim okullarımızın büyük bir bölümünün gelir elde etmede yetersiz kaldıkları, bu nedenle okulda eğitim öğretim için uygun bir ortam sağlamakta zorlandıkları ayrıca çevresinde yer alan ve maddi durumu, okul finansmanı güçlü olan okullar ile karşılaştırıldıkları için kendilerini baskı altında hissettikleri tespit edilmiştir. Okul müdürlerimiz yapılan bağışların okulların ihtiyaçlarını karşılama konusunda özellikle de sosyal, kültürel, eğitsel, akademik faaliyetler gerçekleştirme konusunda çok büyük etken olduğunu, planladıkları projelerini çoğu kez maddi nedenler ile gerçekleştiremediklerini belirtmişlerdir. Okul müdürlerinin büyük bir kısmı, gelir kaynaklarının “ayni ve nakdi bağışlar”, ile “ana sınıfı aidatları”, olduğunu söylemiştir. Okulların ihtiyaçlarının okul müdürleri tarafından velilere, özel kurum ve kuruluşlara, İlçe ve İl Milli Eğitim

Müdürlüklerine gidilerek sözlü veya yazılı anlatılması ve ikna yöntemleri ile karşılandığı ifade edilmektedir. İdareciler tarafından bağış adı altında okulların gereksinimlerini karşılamak amacıyla ayni ve nakdi yardım toplanması zaman, enerji, öncelikler kaybına neden olmaktadır. Şöyle ki okul finansmanı eğitim öğretim kalitesi açısından bir araç olması gerekirken amaç haline gelmiştir. İlköğretimin "zorunlu ve devlet okullarında parasız" olması ilkesinin gereği olarak eğitimin, herkesin parasız yararlanması gereken temel bir insan hakkı olması gerekmektedir. Devlet okullarının ihtiyaçlarının kamu kaynaklarıyla karşılanması gerekmektedir. Bu nedenle okul idarecileri "özel gelir kaynakları" oluşturmak için zaman, işgücü ve kondisyon kaybına uğramamalıdır. Okula gelir sağlamak amaç değil araçtır. İdareciler, okul finansmanı nasıl güçlendirilmeli? Sorusundan ziyade eğitim öğretim kalitesini okuluma nasıl arttırabilirim? Sorusuna odaklanmalıdır. Okuluna maddi kaynağı fazla sağlayan müdürün iyi müdür olarak algılandığı bir yönetim anlayışı eğitim öğretim kalitesini arttırmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bağışlar, eğitim ekonomisi, eğitim finansmanı, eğitim harcaması.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ PROJE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLO LİSTESİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.1.1. Alt Problemler	6
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar.....	7
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	8
2.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Okul Finansmanı	10
2.2. İlgili Araştırmalar	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	21
3.1. Araştırma Modeli.....	21
3.2. Evren ve Örneklem.....	21
3.3. Verilerin Toplanması.....	22
3.4. Verilerin Analizi	22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	24
BULGULAR ve YORUMLAR	24
4.1. Okul Yöneticilerinin Bağış Toplamada Karşılaştığı Güçlükler Nelerdir?	24
4.2. Kurum ve Kuruluşların Okullara Yaptıkları Yardımlar ve	25
Bu Yardımlara Karşılık Kuruluşların Okullardan Talepleri Nelerdir?.....	25
4.3. Okulların Mali Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Yaşadığı.....	26
Sorunlar Nelerdir?	26
4.4. Bağışlar ile Okullarda Eğitimin Niteliğini Arttırmak İçin Neler.....	28
Yapılmaktadır? Bu Çalışmalar Diğer Okullar ile Ne Tür Farklılıklara.....	28
Yol Açmaktadır?.....	28
4.5. Okulların Mali Kaynak Sorunlarına İlişkin Okul Müdürlerinin.....	29
Çözüm Önerileri Nelerdir?	29
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	32
5.1. Tartışma ve Sonuç	32
5.2. Öneriler.....	34
KAYNAKÇA.....	37
ÖZGEÇMİŞ	40

TABLO LİSTESİ

<i>Tablo 3.1. Görüşme Yapılan Okul Müdürlerinin Yöneticilik Süresi.....</i>	<i>22</i>
---	-----------

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Kelime anlamı olarak eğitim; bireyin doğumundan itibaren, ölümüne kadarki süreç içerisinde sürekli cereyan eden bir süreçtir. Bu süreç içerisinde politik, sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel alanlarda gelişme, yeni kavramlar öğrenme söz konusudur. Eğitim, önceden belirlenmiş hedeflere uygun olarak bireyin, planlı etkilerle, istenilen davranışları kazanması, istenilmeyen davranışları değiştirmesidir. Günümüzde eğitim, toplumsal beklentilerin ışığında kişisel becerilerin geliştirilmesi ve eğitilmesi olarak tanımlanmaktadır. (Söyler, 2008, s.59). Mutluer ise eğitimi, insanın yaşadığı çevreye sağladığı yararı belirleyen, etkinlikler dizisi olarak görmektedir (Mutluer vd. 2010, s.98).

Koç (2007), toplumun tüm kesimlerinde eğitimin niteliğini yükseltmek ve yaygınlaştırmak istiyorsak, genel bütçeden eşit oranda, toplumun tüm kesimlerinin eğitimde kullanılmak üzere pay alması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer bir konu da, genel bütçeden eğitime ayrılan ödeneklerin artırılmasıdır. Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığına az kaynak aktarıldığı için toplumun geneline eğitim giderleri dağıtılamamaktadır. Kaynakların yetersizliği nedeniyle, toplumun her kesimine yeterli olacak kaynak aktarılmamakta, ilçe ve il merkezlerinin finansmanı öncelikli olarak karşılanmaya çalışılmaktadır. Anayasa tarafından, devletin yürütmesi istenen eğitim faaliyetler ekonomik sebepler nedeniyle verimli bir şekilde yürütülememektedir (Alpay, 2011). Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi merkezi kaynaklardan eğitime ayrılan miktar eğitim öğretime verilen değer ve ülkenin öncelikleri konusundaki hassasiyeti ile bağlantılı bir durumdur.

Eğitimin finansmanı, ülkenin eğitiminde kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan ekonomik birikimdir. Mevcut ekonomik gücün kontrol edilmesi ise, kaynak sağlama, kaynakları yönlendirme, kaynakları verimli kullanma süreci ile mümkündür. (Güngör ve Göksu, 2013). Milli Eğitimimizin en büyük problemi, hazineden yeterli kaynak alamaması ile birlikte bu kıt kaynakları kullanırken verimli olamamasıdır. Mal ve hizmet alımında, personel istihdamında, teknolojik araç alımında verimliliği sağlayamamaktadır. Teknolojik araç gereç alımını kapsayan projelerin hazırlanması ve uygulanması sürecinde uygulama sahasından uzak kaldığı için, öncelikli alt yapı sorunları çözümlenmeden projeler uygulanmaya çalışılmaktadır. Uygulanmakta olan FATİH Projesi'nin maliyeti ile getirisi arasındaki ilişki mutlak surette araştırılmalıdır.

Bu tür maliyeti yüksek projeler uygulanırken, bazı toplumsal kesimlerdeki öğrencilerin eğitim finansmanı eksikliğinden kaynaklı sorunlar yaşıyor olması eğitim finansmanının homojen dağılmadığını göstermektedir. Yarının ne olacağını, nasıl olacağını merak ediyorsak bugüne bakmamız yeterlidir. Çünkü eğitime yaptığımız yatırımlarla yarını ve dolayısıyla bugünü inşa ediyor, yaşam standartlarının sınırlarını çiziyoruz (Hoşgörür ve Arslan, 2014; Lunenburg ve Ornsteine, 2012). 1969-1980 yılları arasında yükseköğrenime kadarki süreç devlet finansmanı ile ilerlemiştir. 1981 sonrası yükseköğretimi kapsayan eğitim yarı kamusal (karma) bir alan olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Öğrencilerin de katkı sağladığı bir finansman modeli ortaya çıkmıştır. İlk etapta yükseköğretimle başlayan özelleştirilme süreci zamanla diğer kademelere de geçmiştir. 2001-2023 vizyon planı içerisinde özel okulların desteklenerek sayısının artırılması planlanmıştır (Karakütük, 2016). Eğitim alanında aynı ve nakdi yetersizlikler yaşanmaktadır ve bu sıkıntılar eğitimin niteliğini azaltmaktadır. İstenilen kalitede eğitimin sağlanamaması, okul başarılarının düşmesi, sosyal kültürel ve sportif çalışmalarda istenen başarıların görülmemesinin sebepleri arasında eğitim finansmanındaki yetersizliklerdir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından, 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren bir araştırma olan ve açılımı “Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı” PISA sonuçlarına göre 2018 yılında katılım sağlayan 79 ülke arasında Türkiye okuma becerileri alanında kırkıncı, matematik okuryazarlığı alanında kırk ikinci olmuştur (OECD,2019). Sahada yaşanan bu tür problemlerin çözümü okul müdürlerinden beklenmektedir. Okulun ihtiyacı olan gerekli kaynakları bulma, bulunan kaynakların verimli kullanılması görevi okul müdürüne verilmiştir (Alpay, 2011).

Okullara yapılan aynı ve nakdi yardımlar (bağışlar) eğitimin ekonomik altyapısının etkili bir biçimde yerini getirilmesinde çok önemlidir. Bu amaçla kısa, orta ve uzun vadeli kararların alınması ve gerçekleştirilmesi elzemdir. Ülkemizin ekonomik düzeni ve eğitim sistemi içerisinde okullara yapılan bağışlar, eğitim hizmetinin verimli ve pozitif bir biçimde topluma sunulabilmesi için güncelliğini korumaktadır. Okulların ekonomik kaynakları ülkemizde devlet tarafından karşılanmaktadır (Yıldırım, 2013; Karakütük, 2016). Bununla birlikte, kamu finansmanının bazen yetersizliği, bazen dağılımdaki adaletsizliği nedeniyle okulların finansmanında bağışlar değer kazanmaktadır. Devletin göndermiş olduğu ödenekler var olan ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmakta okul yönetimleri kendi ihtiyaçlarını karşılamak adına çözümlerini

üretmektedir (Ünal, 1996; Kurul, 2012). Bu şartlar altında okul müdürlerinin bilgili ve konuyu önemseyen bir tavır sergilemeleri beklenir. Kamu kaynaklarına ek olarak aynı ve nakdi yardım sağlama, kaynakları verimli kullanma (Yıldırım, 2013) eğitim paydaşlarına ve okulun bağlantılı olduğu tüm gruplara karşı sorumlu ve ilgili olma, onları ikna etme, okulun üyelerini doğru yönlendirme, okul çevresi ile bütünlüğü sağlama ve olumlu bir atmosfer oluşturma gayreti içinde olması beklenir. Öte yandan okul aile birlikleri ile ilgili para toplanması ve harcanması konularında zaman zaman olumsuz olaylar yaşanmaktadır. Bu olumsuzluklar genel kanaati de etkilemekte, güvensizlik ortaya çıkarmaktadır. (Çalık ve Kurt, 2009). Birçok olumlu ve olumsuz olguyu içinde barındıran okul finansmanın yönetimi, zorlu bir süreçtir. Bu süreçte okul yöneticilerinin kendisi ve çevresi ile ilişkilerinde iyi bir iletişim uzmanı gibi olayları ve gelişmeleri yönetmesi önemlidir. Öte yandan okulda yapılacak projeleri, yapılacak çalışmaları, okulun mevcut ekonomik durumu belirlemektedir. (Şişman, 2014). Müdürlerin iletişimi, problem çözme becerileri, sorunları yönetebilmeleri ölçüsünde, okullar kaynak problemi yaşamamaktadır.

Bu araştırmada; ilkökul ve ortaokul müdürlerinin bağış toplarken yaşadıkları zorluklara, bağış miktarını arttırmak için yapılan çalışmalara, toplanan bağışların okuldaki eğitim çalışmaları açısından önemine, yeterli bağış alınmaması veya toplanamaması halinde okullarda hangi alanlarda aksamalar olduğuna, okul müdürlerinin okul finansmanı sorunu ile ilgili çözüm önerilerine yer verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim süreci; insanın hayat için donatıldığı, verimli ve güçlü olması için pekiştirildiği sürecin adıdır (Tezcan, 1992, s.3). Anne karnından itibaren ölüncüye kadar devam eden hayat boyu öğrenme sürecidir. Resmi ve resmi olmayan kişi ve kurumlarca bu süreç devam ettirilir (Varış, 1988, s.19). Toplumların hedeflerine ulaşılması adına en önemli yapı taşı eğitim sürecidir. Toplum ideallerine ulaşmak adına eğitimi kullanır. Bireye yön vermek topluma yön vermek olduğu için ideal toplum ancak ideal insanın yetişmesi ile sağlanabilir. Çağdaş, modern bir milletin temelini oluşturacak olan eğitimidir (Celep,2000,s.1).

İdeal insan dolayısıyla ideal toplum için iyi eğitim sağlanmalıdır. İyi eğitim de yatırım ister, plan ister, alt yapı ister. Bunların gerçekleşmesi için eğitim alanına

adaletli, eşit ve yeterli finansman sağlamak gerekir. Devlet bütçesini eğitime dengeli, eşit, verimli olacak şekilde en önemlisi de uzun soluklu planlamalar ile dağıtmalıdır (Adem, 1993. s.184-185).

Eğitime ayrılan kaynaklar eğitimin tüm paydaşlarını doğrudan etkilemektedir. Personel giderleri, eğitim kurumlarının yapımı giderleri, bakım, onarım giderleri, teknolojik malzeme giderleri, eğitim araç gereçleri giderleri vb. eğitimin kalitesini doğrudan etkilemektedir. İlgili alanlardan birinde yapılacak kısıtlama diğer paydaşları da doğrudan etkileyecektir. Kaynakların sağlanmasında merkez taşra ayrımı yapılmaksızın adil, eşitlikçi, hakkaniyetli dağılımlar yapılmalıdır. Coğrafi farklılıklar nedeni ile eğitim kalitesi arasında farklılıklar yaşanmamalıdır. Bunu sağlamak sosyal devlet olma anlayışının gereğidir. Bakanlığın hedeflerinin gerçekleşmesi için gerekli finansmanın sağlanması ve eşit şekilde kullanılması şarttır. (XV. M.E.Şurası, 1996,s.401).

Ülkemizde 1997-1998 eğitim öğretim yılında “8 Yıllık Kesintisiz İlköğretim” uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama ile zorunlu eğitim çağındaki öğrenci sayısı, okul ihtiyacı, öğretmen ihtiyacı, eğitim araç gereci ihtiyacı, taşıma servisi ihtiyacı, yatılı bölge okulu ihtiyaçları artmıştır. Durum böyle olunca ilköğretimdeki finansman ihtiyacı daha fazla kendini hissettirmiştir. (Altuntaş, 2005, 3). Devletin eğitime yaptığı harcamaların büyük kısmını personel giderleri oluşturmaktadır. Okullar açısından düşünüldüğünde maddi problemler her zaman kendini göstermektedir. Devletin okul temelli bütçelemesi içinde personel, bina, taşıma ve yemek gibi giderler yer almaktadır. Bu giderlerin okullara gönderilme veya okul içerisinde kullanılma durumu olmadığı için, okullardaki günlük ekonomik ihtiyaçlara çare olmamaktadır. Devletin sistem üzerinde okul bazlı bütçeleme sistemi var olsa da alanda yapılan incelemelerde okullara ödeme yapılmadığı görülmektedir (Hoşgörür ve Arslan, 2014, 91). Bu alanda yapılan araştırmalarda okul müdürleri bağımsız bütçeleri olmadığı gibi merkezi veya yerel kaynaklardan gelen katkılarda eşitlikçi bir uygulama olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sebeplerle okulların var olan problemlerini çözemediklerini, ihtiyaç duydukları çalışmalarını gerçekleştiremediklerini ifade etmişlerdir (Özer, Demirtaş ve Ateş, 2015). Milli Eğitim Bakanlığı ilk ve ortaokul müdürlüklerine doğrudan para göndermemektedir, yasal olarak da bu okulların harcama yetkilisi ilçe Milli Eğitim Müdürüdür. Temel eğitim kurumlarının ödenekleri ilçe milli eğitim müdürlüklerine gelmekte ve elektrik, telefon, su, internet, yakıt giderlerinin faturaları ödenmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu belgesi kapsamında bu alanda değişiklikler planlanmıştır. Planlamada okullara bütçe verilmesi,

sosyal ve ekonomik durumu kötü olan okullara ayrıcalık tanınarak daha fazla desteklenmesi yer almaktadır. Böyle bir yaklaşım dezavantajlı bölge öğrencilerine katkı sağlayacak, okullarında var olan kronik sorunlarını çözmelerini sağlayacaktır. Bu tür adımlar zaten sosyal ve kültürel eksiklikleri olan öğrencilerin bu yönlerle desteklenerek akranları seviyesine ulaşmaları için güzel bir başlangıçtır.

Ayrıca, Ülkemizin milli gelirden eğitim için ayırdığı kaynak gelişmiş ülkelerin eğitime ayırdığı kaynaklara bakıldığında sınırlıdır. Ülkemizde var olan göçe bağlı hızlı nüfus hareketleri, genç nüfus, ülkemizin coğrafi yüz ölçümü özellikleri, yerleşim bölgelerindeki dağınıklık gibi etkenlere bağlı olarak eğitime ayrılan miktarlar eğitim adına verimsizdir, azdır. Bu şartları kolaylaştıracak, olumsuz şartları iyileştirecek fırsatlar bulacak kişiler okul müdürleridir. Elleriindeki en büyük finans kaynağı da okullara yapılan bağışlardır. Ayni ve nakdi bağışlar okul müdürlerinin okul finansmanı adına kullandıkları en büyük güç olarak ortaya çıkmaktadır (Başaran, 1994, s.157).

Okul müdürü okul çevresindeki kişi, kurum ve kuruluşlardan haberdar olmalı, kimlerin hangi alanlarda nasıl destek olabileceğini bilmelidir. Yardım konusunda eksik bilgi sahibi veya yanlış bilgilendirilmiş kişi ve kurumlar olabilir. Bu kişi ve kurumlarla iletişim kurarak bilgi akışı sağlayacak olan, okul müdürüdür. (Erdoğan, 2000, s.131)

Kişi ve kurumların yardım anlayışları ve fikirleri okulların beklentileri ile örtüşmeyebilir. Gıda maddelerinin okul öğrencilerine dağıtılmasını yardım olarak gören bir anlayışa karşılık okulundaki kütüphanesine kitap koymaya çalışan okul müdürünün beklentisi örtüşmeyebilir. Buna benzer konularda okul yönetiminin hayırsever kişi ve kurumları ihtiyaçların önceliğine göre yönlendirme yapması hayırseverleri ikna etmesi beklenmektedir.

Okul finansmanı alanında, görev ve sorumluluk öncelikle okul müdürününüdür. İhtiyaç analizleri ışığında çevrede bulunan kurum ve kuruluşlarla iletişim kurmak, ihtiyaç analizi yaparak okulun durumunu bu kuruluşlara iletmek, bu iletişim sürecinde güven oluşturmak ve sonucunda yardımlarını sağlamak okul yöneticilerinin görevi kabul edilmektedir.

Okullarda var olan problemler okul müdürlerini, kamu kaynaklarından, yerel yönetimlerden, çevredeki hayırseverlerden, özel kurum ve kuruluşlardan maddi destek bulmaya zorlamaktadır. Fotokopi makinası çalışmayan, bilgisayar arızalı, kapı kolu kırık, okul binasının çatısı akan, sınıflarda boyaları dökülmüş bir okul müdürünün odasında oturup eksiklikleri sadece resmi yazı ile bir üst makama yazması beklenemez.

Okulda var olan eksiklikleri ayni ve nakdi yardımlar bularak çözmesi beklenir. Bu süreçte talep etme, talep ettiklerini alamama, zamanını eğitim dışındaki bu işlerde harcama, insanlarla olumsuzluklar yaşama, kişisel olarak rencide olacağı pozisyonda kalma, yardımlara karşılık olarak kişisel ve kurumsal olarak borçlu kalma gibi olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Bağışlar okul finansmanının bel kemiğini oluştururken, bir taraftan elde edilme süreci diğer taraftan kullanılma süreci okul müdürleri başta olmak üzere konunun paydaşlarını sürekli olarak meşgul etmektedir.

Tarafları, yöntemleri, gerekçeleri ve sonuçları ile sürekli problem olarak değerlendirilmekte ve incelenmektedir.

1.1.1. Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi, “Okullara yapılan bağışların önemi nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur.

Bu araştırma problemine dayalı aşağıdaki alt problemler geliştirilmiştir:

1. Okul müdürlerinin bağış toplamada karşılaştığı güçlükler nelerdir?
2. Kurum ve kuruluşların yaptıkları yardımlar sonrası okullardan beklentileri nelerdir?
3. Okulların maddi yetersizlikler nedeniyle yaşadığı sorunlar ve okullara yapılan bağışların bu sorunların çözümündeki yeri nedir?
4. Okul finansmanında bağışların yeri ve eğitim faaliyetlerindeki önemi nedir?
5. Temel eğitim okullarının finansman sorunlarına yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; ilköğretim okullarının yöneticilerinin kaynak sağlama girişimlerine, okullara yapılan bağışların okul finansmanındaki yeri ve önemine, bağış elde etme sürecinde karşılaşılan güçlükler, bağışçıların okullardan beklentilerine, bağışların eğitimdeki kullanım alanlarına, okul müdürlerinin okulların maddi problemlerine ilişkin çözüm önerilerine yer verilecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma ile toplanan veriler ve bulgular:

1. Okul müdürlerinin bağış toplamada karşılaştığı güçlükleri tespit etmek,
2. Kurum ve kuruluşların yaptıkları yardımlar sonrası okullardan beklentilerini tespit etmek,
3. Okulların maddi yetersizlikler nedeniyle yaşadığı sorunlar ve bağışların bu sorunların çözümündeki yerini tespit etmek,
4. Okul finansmanında bağışların yerini ve önemini ortaya koymak,
5. Temel eğitim okullarının finansman sorunlarına, çözüm önerileri geliştirmek, ayrıca ilgili alan yazınına katkıda bulunmak.

1.4. Varsayımlar

1. Anketi cevaplayan temel eğitim okul müdürleri verdikleri cevaplarla gerçek durumu ifade etmişlerdir.
2. Örneklem; evreni temsil etmektedir.
3. Okullara yapılan bağışların İlköğretim finansmanındaki yerine dikkat çekecektir.
4. Araştırma temel eğitim okulu müdürlerine karşılaştıkları finansman sorunlarını, paylaşma imkânı sunmuştur.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Okullara yapılan gönüllü yardım ve bağışları kapsamaktadır.
2. 2020 yılında okul müdürleri ile yapılmıştır,
3. Denizli- Honaz ilçesinde yapılmıştır, diğer ilçeleri kapsamamaktadır.
4. İlkokul ve Ortaokulları kapsamaktadır.
5. Anaokullarını ve liseleri kapsamamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, bu alanda yapılmış araştırmalar yer almaktadır. Okulların finansmanı, okulların gelir kaynakları, bağışların bu kaynaklar içindeki yeri ve önemi konularına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu alanda yapılmış olan araştırmalardan söz edilecektir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Eğitim sembolik ve kültürel sermayeden ortaya çıkarak ve değişerek her geçen gün karmaşıklaşan dünyaya uyum sağlamada insanları destekler. Böylece sorunlara karşı dayanıklı, üretken, yeni durumlara hazırlıklı, kendini yeni şartlara uydurabilen bireyler üreterek, ülkeyi güçlendirir (Kellner, 2002). İnsana yapılan yatırımın, ülkeye gelecekte artan toplumsal kazanç biçiminde geri döneceğini vurgulayan insan sermayesi kuramı ise, insan kaynağı ile ulusal verimlilik arasında ilişki kurarak eğitimi ulusal bir yatırım olarak ifade eder (İnal, 2006). Ekonomik küreselleşme, insan gücüne dayalı işlerin makinelerle devrini yol açmıştır. Böylece gelişmiş ülkeler eğitimden insanın yaratıcı gücünü ortaya çıkarmak için bir yatırım aracı olarak kullanmaya başlarken, gelişmekte olan ülkeler eğitim ile daha çok piyasaya uygun insan yetiştirmek için kullanmıştır. Bu gelişmeler eğitime yapılan yatırımın da artmasını zorunlu olarak ortaya koymuştur.

Gelişmekte olan ekonomilerde eğitime yapılan yatırım, ülkenin geleceğini planlamada ve öngörülen hedeflere ulaşmasını sağlamada son derece önemlidir. Bu anlayışta olan OECD ülkelerinde, 2001-2010 yılları arasında eğitimdeki finansal yatırımın önemli ölçüde arttığı gözlenmiştir. Örnek verecek olursak 2003-2012 verilerine göre, OECD ülkelerinde 6-15 yaş grubunda öğrenci başına yapılan ortalama milli harcamalar %40 oranında artmıştır. Slovak Cumhuriyeti'nde öğrenci başına yapılan harcamalardaki artış dönem boyunca neredeyse üç kat artmış; İrlanda ve Polonya'da ise ikiye kat artmıştır. Birçok ülkede yaşı 15'e kadar olan öğrencilerin eğitim yatırımlarındaki artış, ülkenin gayri safi yurt içi hâsılanın büyümesinin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum, bu ülkelerin eğitime pozitif ayrımcılık yaparak harcamalarda eğitimi ön plana çıkardığının göstergesidir (OECD, 2013). Söz konusu yıllarda Lüksemburg, İsviçre, Norveç, Avusturya, Birleşmiş Devletler ve Danimarka'da 6-15 yaş

grubunun yer aldığı eğitim kurumlarında öğrenci başına toplam harcama 100.000 ABD Dolarının üstündedir. Lüksemburg'da öğrenci başına yapılan harcama 190.000 ABD Dolarının üstündedir. Bununla birlikte Türkiye, Meksika, Vietnam, Ürdün, Peru, Uruguay, Kolombiya, Tunus ve Karadağ'da, öğrenci başına 2013 yılındaki toplam harcamalar 25.000 ABD Dolarına ulaşmamıştır (OECD, 2013). 2008-2014 yılları arasında, birçok OECD ülkesinde eğitimde kısıtlamalara gidilirken bazı ülkelerde destekleme yönüne gidilmiştir. Örneğin Estonya, Macaristan, İzlanda, İtalya, Slovenya ve İspanya gibi ülkelerde eğitime ayrılan ödeneklerde düşüş olmuştur. Bu gibi OECD ülkelerinde ilköğretimde eğitim kurumlarında öğrenci başına yılda ortalama 8.733 ABD doları ayrılmıştır. Diğer yandan, söz konusu dönemde bu harcamalarda Türkiye'de %76, İsrail'de %36, Birleşik Krallık'ta %32 ve Portekiz'de %27 oranında önemli bir artış olmuştur (OECD, 2017). 2010 ile 2015 yılları arasında, Ruanda'da ilköğrencisi başına 100 ABD Doları, Kore Cumhuriyeti'nde 10.000 ABD doları, Fildişi Sahili'nde ise 500 ABD Doları ayrılmıştır. Öğrenci başına yapılan ödenek, eğitim seviyesi ve kişi başına düşen gelir oranı ile doğru orantılıdır (UNESCO, 2017).

Ülkemizdeki eğitim finansmanı sorunu ülke ekonomisine ve bütçeden eğitime ayrılan paya bağlansa da esas problem gerçekleştirilmeye çalışılan değişim ve yeniliklerdir. Zorunlu eğitimin sekiz yıla daha sonra 4+4+4 şeklinde 12 yıla çıkarılması eğitim finansmanı için yeni yatırımlar yeni giderler ortaya çıkarmıştır. Zorunlu eğitim süresi uzadıkça eğitim sistemi içerisinde yer alan öğrenci, öğretmen, personel, bina, eğitim araçları vb. artmaktadır. Bunların artması demek merkezi bütçeden eğitime ayrılan pay artsa dahi, öğrenci başına düşen eğitim giderinin azalması demektir. Harcama kalemleri çeşitlendikçe mevcut ödenekler yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde zorunlu eğitim süresinin artmasının yanında, tekli eğitim, dersliklerdeki öğrenci sayılarının azaltılmasına yönelik çalışmalar, FATİH projesi gibi teknolojiyi içinde barındıran projeler maliyetlerin yükselmesine neden olmaktadır. FATİH Projesi sadece interaktif tahtaların kurulumu aşaması ile sınırlı olmayıp, kurulum sonrasında her ay fiber internet bağlantılarının faturalarının ödemesi devam etmektedir. Ayrıca belirli bir süre sonrasında interaktif tahtaların teknik bakım ve program güncellemeleri gerekecek olup bu çalışmalarında bir maliyeti olacaktır. Bunların yanında köy ve kasabada var olan okul binalarının köyden kente göç nedeniyle boş kalması ile birlikte il merkezlerinde tam tersi bir gelişme sonucu, yeni okul binalarına ihtiyaç duyulması da, eğitim maliyetlerini arttıran gelişmelerdir.

Bilimsel yenilikler ortaya koyacak ve toplumun yaşam kalitesini arttıracak insan kaynakları, ancak nitelikli ve çağdaş bir eğitim ile geliştirilebilir. Nitelikli eğitim süreci iyi bir planlama ve süreklilik içerisinde sağlanabilir. Yöneticilerin şahsına endeksli eğitim politikaları devamlılığı sağlayamadığı gibi ekonomik verimliliği de engellemektedir. Ortaya konulan eğitim politikaları ne yazık ki ülkemizde kısa soluklu olmakta, kaynaklarımızın plansızca harcanmasına ve kaynak ihtiyacı olan okullarımızın ekonomik sıkıntılar yaşamalarına sebebiyet vermektedir. Uzun soluklu plan yapılmaması ve öncelik sıralamasının yapılamaması, gereksiz alanlara kullanılan ödenekler yüzünden, okullar kuruluş amaçlarını gerçekleştirememekte ve eğitimin kalitesi arttırılamamaktadır. Maddi yetersizlikler nedeniyle öğrenciler kaliteli eğitim alamamakta, akranlarına nazaran zor koşullarda ve eksikliklerle yollarına devam etmektedirler. Diğer yandan, eğitime ayrılan paylar ile elde edilen eğitim sonuçları karşılaştırıldığında, girdi ve çıktı olarak ifade edebileceğimiz alanlarda olumlu sonuçlar olmadığı görülmektedir. PISA sınavları gibi uluslararası sınavlarda elde edilen başarı durumları, ülkemizde eğitime merkezi bütçeden yeteri kadar pay ayrılmadığını somut olarak göstermektedir.

Eğitimin planlı, düzenli ve ekonomik olarak yeteri kadar desteklenmesi, insan kalitesi yüksek bireyleri olan bir ülkenin var olmasını sağlayacaktır. Planlı bir eğitim geleceğimiz adına güçlü bir ekonomi, güçlü bir toplum ortaya koyacaktır. Eğitim kavramı gelecekte toplumsal yapının dinamiklerinin nasıl olacağı ile yakından ilgilidir. Toplumun kültürel yapısı, sosyal ilişkiler yapısı, suç yapısı hatta sağlık problemleri ve dolayısıyla sağlık giderleri eğitim ile ilişkilidir. Eğitim insanlara disiplin, hayata bakış tarzı, toplumun belirlediği iyi ve kötü kavramlarının kodlarını öğretir. Eğitim toplumu şekillendirme sürecinde, şiddet, gasp, soygun, yolsuzluk, hırsızlık gibi sosyal olumsuzlukları da engellemektedir (Burrup, Brimley ve Garfield, 1993) .

2.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Okul Finansmanı

Okul finansmanı, eğitim hizmetlerinin sağlanması ve öğrenci başarısı için paranın dağıtımını ve kullanımını kapsar Odden ve Piccus (2000). Eğitimde finans kaynakları kamu, özel ve karma biçiminde sınıflandırılır. Kamu finansmanı yaklaşımında, eğitime yönelik parasal kaynak vergilerden sağlanırken, özel finansman yaklaşımında bu

kaynak, eğitimden yararlanan öğrencilerin velilerinden sağlanır. Kamu finansmanı, eğitimde fırsat adaletinin artırılmasını ve eğitimin toplum için yararını öne çıkaran bir süreçtir. Bu yaklaşımda, eğitim ve piyasadaki ihtiyaç alanları uyumlu şekilde bir araya getirilerek ülke için gerekli yetişmiş insan gücü eğitimi hedeflenir. Özel finansman yaklaşımı ise eğitimden yararlanan velilerin bedel ödemesinin, onun kullanımda etkinliği arttıracaklarını, eğitim sürecinde hesap verebilirliği arttıracaklarını ve bireysel tercihlerin dikkate alınacağını savunur. Ancak bu yaklaşım eğitimde eşitsizliği artırdığı gibi, eğitimde bireysel yararı öne çıkarıp, toplumsal yararın ihmal edilmesine sebep olabilir. Karma finansman modelinde ise hem devlet bütçesinden, hem velilerden, hem de kamu kuruluşlarından, kurum ve gönüllü kuruluşlardan aynı ve nakdi destek sağlanır. Bu sayede eğitimden yararlanan her kesim, eğitimin niteliğini takip eder. Ayrıca bir kaynakta daralma olması durumunda, bu açık diğer bir kanaldan karşılanır. Bu yaklaşımda eğitim kalitesinin artacağı eksiklik ve aksaklıkların giderilebileceği düşünülmektedir (Kurul 2012).

Türk Milli Eğitim Sisteminde temel eğitim diye ifade edilen ilk ve ortaokul özel bir öneme sahiptir. Eğitimin temelini oluşturması nedeniyle giderlerinin büyük kısmını devlet karşılamaktadır. Temel eğitim giderlerinin devlet tarafından karşılanması Anayasada yer bulmaktadır. Ülke nüfusunun büyük oranının eğitim düzeyi temel eğitim ile sınırlı olduğu için vatandaşa ekonomik yük yüklememelidir. Buna rağmen ülkemizde temel eğitim giderlerinin bir kısmı (personel, bina, elektrik, su, internet, yakıt, taşıma, yemek) merkezi bütçeden karşılanırken bir kısmı (bakım onarım, servis giderleri, kırtasiye, temizlik, temizlik ve güvenlik görevlisi giderleri) bağışlar ile çözülmeye, karşılanmaya çalışılmaktadır (Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997). Araştırmalar ortaya koymuştur ki merkezi bütçeden karşılanamayan giderleri okullar aynı ve nakdi olarak değişik kaynaklardan elde etmektedirler. Bu konuda sosyal ve ekonomik olarak güçlü olan il ve ilçe merkezindeki okullar 27 çeşit, gelir elde ederken, köy okulları ise 20 çeşit gelir elde edebilmektedir. (Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997). Devletin anayasal görev olarak yerine getirmeye çalıştığı eğitim faaliyetleri aynı ve nakdi bağışlarla desteklenerek yürütülmektedir.

20. yüzyılın son çeyreğinde öğrenci sayılarının artması ile birlikte okullar istenen kalitede eğitim veremedikleri için ailelerin okul finansmanına katılmaları gerektiğini savunmuşlardır (Bray, 2003, s.32).

Birçok ülkede ilköğretimde en büyük maddi katkı yerel kaynaklardan sağlanır. Genelde kamuya açık kaynaklardan elde edildiği gibi özel kaynaklardan da katkı sağlanmaktadır. Fakir ülkelerde herkese kaliteli eğitim sağlanması için gereken harcamayı karşılayacak miktarda yerel fon yoktur. Bu nedenle, gelişmiş bölgelerden gelen dış finansman, özellikle fakir bölgelerin, eğitim finansman açığına destek olmaktadır (UNESCO, 2014). Örneğin eğitimin yerelleştiği İspanya’da eğitimin finansmanını Eğitim bakanlığı planlar. Ülkede genel olarak yerel makamlar (belediyeler ya da belediye grupları) hiçbir şekilde doğrudan okul yönetimine sahip değildir. Okulların finansmanı da yerelleşmeye uygun biçimde oluşur. Ülkedeki özerk topluluklar, kendi topraklarındaki kamu fonlarını yönetir ve eğitime tahsis edilen tutarı ve bu tutarın dağıtımını sağlar. Okulların finansmanı, vergi gelirinden, merkezden gelen transferlerden ve topluluklara sunulan diğer gelir biçimlerinden oluşur (OECD, 2017). İsveç’te okulların finansmanı belediyeler tarafından oluşturulurken, hükümet, fakir belediyelere zengin belediyelerden kaynak sağlamaktadır. Böylece fakir belediyelere eğitim için destek olunmaktadır. Böylece eğitime, belediyeler ve yerel vergilerden finansman sağlanmış olmaktadır (OECD, 2016a). Avusturya’da ise Federal okullar, fonlarını federal hükümetten alırken, il okulları, eyaletler ve belediyeler tarafından illere aktarılan fonlar ile finansmanları sağlanmaktadır (OECD, 2016b).

Avrupa ülkeleri piyasa ihtiyaçlarına bağlı kalarak, eğitime yatırım yaptığı dönemde ülkemizde eğitime yeteri kadar yatırım yapılmamıştır. Türkiye’de eğitim finansmanı her zaman problem olarak değerlendirilmiştir. AB, OECD grubu üyeleri gibi gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında ülkemizde eğitime yeteri kadar destek verildiği pek söylenemez. Eğitimin finansmanında önemli ölçütlerinde biri olarak kabul edilen *öğrenci başına yapılan harcama*, eğitimin niteliğini doğrudan etkilediği için okullar için ayrı bir önem arz etmektedir. Öğrenci başına OECD ülkeleri 10.493\$ harcarken Türkiye’de öğrenci başına 3.327 \$ harcama yapılmaktadır. Eğitimin niteliğini sabit tutarak öğrenci başına yapılan harcamaların azaltılmasına yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. (Kavak ve Ekinci, 1994)

2.1.2. Okullara Yapılan Bağışları Etkileyen Etmenler

Türkiye’de okul müdürü okuldaki mevcut yapıdan birinci derece sorumludur. Okuldaki fiziksel yapıyı güzelleştirme, iyi bir eğitim ortamı oluşturma, hijyenik bir eğitim sağlama gibi çalışmalar müdürün görevidir. Bu çalışmalar için gerekecek maddi kaynakları da müdür sağlamak zorundadır. Bu tür kaynak sıkıntıları ve çözüm yolları düşünüldüğünde tüm okulların aynı şartlarda olmaması nedeniyle eşitsizlik göze çarpmaktadır (Tural, 2012).

Günümüzde artık okul öncesinden başlayarak, eğitimin hemen tüm kademelerinde, eğitimin finansmanında velilerden veya okul dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan çeşitli adlar altında alınan ayni ve nakdi yardımlar eğitim finansmanının büyük bir oranını sağlar olmuştur. Tabii bu durum eğitimde fırsat eşitliği, demokratik toplumun gereği olarak eğitim hakkı ve özgürlüğü gibi konularda sorunları artırmaktadır. Türkiye’de zorunlu eğitim devlet okullarında parasızdır. Fakat okullara gönderilen ödenekler eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için yetersizdir. Eğitim finansmanındaki sorunların ödenek yetersizliği biçiminde okullara yansması, okul yöneticilerinin okula maddi kaynak sağlama arayışına girmesine sebep olmuştur. Bu durum, okula kaynak bulma arayışında olan okul yöneticilerinin, eğitim-öğretim işlerine zaman ve enerji ayırmasını engellemektedir. Okul müdürleri en çok okullarına kaynak bulmaya çalışmaktan veya okullarına yeteri kadar kaynak bulamamaktan şikâyet etmektedirler. Okulların yapısal işleri, teknik bakım işleri, temizlik giderleri, kırtasiye giderleri, personel giderleri vb. harcamalar okul yöneticilerinin önceliği haline gelmiştir. Aslında okul yöneticilerinin önceliği eğitimin kalitesi, öğrencilerin eğitim ihtiyaçları olmalıdır.

Yapılan bir araştırmada ekonomik gücü yüksek olan okulların bağışlara ihtiyacının az olduğu yönündedir. İşletilebilir alan geliri olan okullar (otopark geliri, bahçe kira geliri, spor salonu geliri, halı saha geliri, kantin geliri vb.) bağışlara daha az ihtiyaç duymaktadır (Özdemir,2011). Ekonomik gelir kaynakları zayıf olan okullar ise ayni ve nakdi bağışlara daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bütçelerinin büyük kısmını bağışlar oluşturmaktadır. Sosyal ve ekonomik durum gelirleri etkilediği gibi harcamaların alanlarını da etkilemektedir. Ekonomik durumu iyi olan okullar sosyal ve kültürel çalışmalara para ayırabiliyorken, ekonomik olarak zor durumda olan okullar öncelikli olarak bakım, onarım, servis giderlerine harcama yapmaktadırlar (Yolcu, 2007; Yolcu ve Kurul, 2009).

Okulların bulunduğu sosyal ve ekonomik durum dikkate alınarak merkezi bütçeden pay ayrılması gerekmektedir. Ekonomik gücü olan okulların ayrıca yerel yönetimler ve merkezi bütçe tarafından da destekleniyor olması ekonomik durumu kötü olan okullar ile arasındaki eşitsizliğin ve adaletsizliğin daha da artması demektir. Araç gereç dağıtımını yapılırken ekonomik durumu iyi olan okulların öğrenci sayısı fazla olduğu gerekçesi ile öncelikli değerlendirilmesi, ekonomik sıkıntı içindeki az öğrencisi olan okulların ise desteklenmemesi, okulların finansman konusunun tekrar ele alınması gerektiğinin ispatı gibidir. Bu yaklaşımlarla eşitlikçi ve kaliteli eğitimi her öğrenciye ulaştıramayız. 1997 yılından bu yana okul finansmanın araştırmacılar tarafından incelendiği ve benzer bulgulara rastlandığı dikkati çekmektedir. Ülkemizde sorunları çözmeye yönelik uygulamalar olmadığı, kuralcı uygulamalar olduğu söylenebilir (Köse ve Şaşmaz, 2014).

2.2. İlgili Araştırmalar

Eğitim finansmanı denilince eğitim için kaynak bulunması/yaratılması ve bu kaynakların öncelikli alanlarda ve homojen bir şekilde kullanılması anlaşılmaktadır. Eğitim finansmanı bir ekonomik etkinlik olarak ele alınacak olursa bu uzun vadeli bir yatırım olur. Sonuçlarını kısa sürede değil uzun bir zaman diliminde görebiliriz. Yine eğitim, ekonomik açıdan tek tek vatandaşların hayat standardını geliştirmenin yanı sıra, belki bundan da önemlisi tümevarım mantığı ile ülkenin sosyal ve ekonomik yaşam standardını yükseltecek temel faktörlerdendir. Bir başka nokta ise eğitim, devletin aslı görevlerinden birisidir bu alana, yalnızca bir mali çerçeve mantığı ile değerlendirme yapmak doğru olmayacaktır. Devlet vatandaşına, en azından temel eğitimi en düzgün ve verimli şekliyle sağlamak durumundadır. Ekonomi, finansman ya da başka nedenlerle hiçbir vatandaşın temel eğitim hakkı engellenemeyeceği gibi eğitim kalitesini düşürecek kısıtlamalara da gidilemez. Böylesine uzun vadede değişik toplumsal etkileri olan bir konu her dönem birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Örneğin Kavak (1997) ilköğretimde kaynak arayışlarını araştırdıkları çalışmada okulların kaç farklı türde para kaynağı olduğunu sorgulamıştır. Araştırma sonunda, bir il merkezindeki temel eğitim okullarının otopark geliri, ve ayni ve nakdi bağışlar ile anasınıfı aidatları gibi 27 farklı merkezi bütçe haricinde gelir kaynakları olduğu ifade edilmiştir. Türkiye’de ilköğretim

okullarının kaynak sağlayabileceği alanların çerçevesi çeşitli kanun ve yönetmeliklerle çizilmiştir.

Eğitimin finansmanının merkezinde okul yöneticilerini bulunmaktadır. Okul yöneticileri hem ihtiyaç olan finansmanı sağlamak hem de sağlanan finansmanı öncelikli alanlarda kullanmakta birinci derecede sorumludur. Okul yöneticilerden beklenen okulu için yeterli finansmanı sağlama konusunda girişimcilik özelliklerini kullanmasıdır. Okul yönetimi okul bahçesinin hafta sonları düğün, nişan gibi organizasyonlar için kiralanmasından, kermes gibi etkinlikler düzenlemekle (yönetmelik gereği yılda iki kez yapılabilir), okulun aylık kantin gelirlerinden, bağışlardan, özel kurum ve kuruluşların ayni ve nakdi yardımlarından, sektör yardımlarından okulun finansal düzenini kurma gayretindedir. Okul yöneticilerden okulun ihtiyaçları ve okulun amaçlarını gerçekleştirmede etkinliği sağlamak için finansman kaynaklarını kullanmada verimli, hesap verebilir, önceliklerin belirlenmesi konusunda da demokratik olması beklenmektedir. Okullar mali yönetim konusunda sınırlı özerkliğe sahip olduğundan okul yöneticileri yeni kaynak bulmada ve kaynağın etkili kullanmak için karar alıp uygulama konusunda problemler yaşamaktadır (Korkmaz, 2005). Çünkü Okulların ayni ve nakdi yardımlarının toplanması ve harcanmasından birinci derecede sorumluluğu olanlar okul aile birliği üyeleridir. Okul müdürü birliği denetlemek ve okul ihtiyaçlarını resmi yazı ile birliğe bildirmekle sorumludur. Okul müdürü kaynak toplayacağı zaman mutlak surette okul aile birliği üyelerini yanına alıp birlikte hareket etmek durumundadır.

Kanunda belirtilen finans kaynakları çeşitli gibi görünse de, okulların ihtiyaçlarını karşılama noktasında adı geçen kaynaklar yeterli olmamaktadır. Bu yetersizliğe çözüm bulmak adına çeşitli uygulamalar çeşitli yıllar içinde denenmiştir. Örneğin okullarda kurulan okul aile birliklerinin (MEB, 2005) görevi, ayni nakdi olarak yapılacak olan bağışları kabul etmek, karşılığında makbuz keserek, gelir defterine işlemek suretiyle kayıt altına almak sonrasında ise yönetim kurulunun çoğunluğunun imzası ile okulun ihtiyaçlarını karşılamak için harcamalar yapmaktır. Bunlar dışında görevi ihale yöntemi ile okul kantinini, spor alanlarını varsa okul bahçesini okulun eğitim öğretimini aksatmayacak şekilde kiraya vererek okula gelir elde etmektir. Bu durumda, okul yönetiminin merkezi bütçeden karşılanamayan, bakım onarım, tamir, temizlik giderleri,

kırtasiye giderleri, spor karşılaşmaları giderleri, kültürel giderler vb. gider kalemlerini okul aile birliği hesabından karşılaması beklenmektedir, planlanmaktadır (Yamaç,2010).

Alanyazın incelendiğinde (Borazan,2010) okul müdürlerinin, okul aile birliklerinin çalışmaları dışında, karne-diploma parası, eğitime katkı payı gibi adlar altında maddi kaynak sağlanmaya gayret gösterildiği tespitlerde yer almaktadır. Okul müdürlerinin okulda var olan ihtiyaçlarını gidermek adına, eğitim öğretim faaliyetlerinin daha verimli olması adına yürüttükleri bağış toplama faaliyetlerinin istenildiği şekilde yürümediği, sahada problemlerle karşılaşıldığı da alan yazında ele alınmıştır. Bu problemler ile alakalı alan yazında bulunan bulgular şöyle sıralanabilir:

- 1) Bağış alma, bağış isteme ve kabul etme yönetmelik gereği okul aile birliğinin görev ve sorumluluğundadır. Bu çalışmanın okul idaresi ve öğretmenlere verilmesi hem yasal değildir, hem de etik değildir. Okul idaresi ve öğretmenler bu çalışmada yer aldıklarında çalışanların verimliliğini düşürmektedir. Okul idaresinin öğretmenleri bu alana yönlendirmesi sonucunda öğretmenin bunu kabul etmemesiyle birlikte, okul yönetimi ile öğretmenler arasında tartışma ve okul içinde huzursuzluklar başlamakta, eğitim verimi düşmektedir. Para getiremeyen öğrenciler açısından da öğrencilerin sınıfta arkadaşlarının yanında rencide olmasına üzülmelerine psikolojik olarak yıpranmalarına sebebiyet vermektedir (Yolcu, 2007).
- 2) Okul idaresinin ayni ve nakdi yardım toplama çalışması sırasında geçen zaman nedeniyle okulda yapmaları gereken idari ve eğitim faaliyetleri için bir kayıptır. Sosyal, kültürel bir etkinliğin projesini hazırlayabileceği bir anda kaynak arama, çevre ile iletişim kurma derdine düşmektedirler. Maddi imkânsızlıklar idarecileri üzmemekte onları baskılamaktadır. Ekonomik durumu iyi olan okul müdürleri yönetsel işlerde ve eğitim etkinliklerinde daha rahat davranabilmektedir. Ayrıca bağış isteme, kurum ve kuruluşlardan yardım talep etmek idarecileri kişisel olarak yıpratmaktadır. (Yolcu, 2007; Zoraloğlu ve diğ., 2004;).
- 3) Okul bünyesinde yasal olarak ekonomik işlemler için görevlendirilmiş olan, okul aile birliği üyeleri haricinde okul paydaşlarının görev alması huzursuzlukların yaşanmasına, şikâyet konusu olmasına sebep olabilir(Yolcu,

2007). Okul idaresi ve öğretmenler devletin kendilerine verdiği asli görevi yerine getirmelidir. Okula para isteme, takibini yapma gibi görevler asli görevi zedeler. Öğretmenin öğrenci ve veli karşısında ağırlığını, duruşunu, imajını zedeler. Eğitim öncelikli amaç olmaktan çıkar, okul gelir miktarı amaç oluverir. Okul personelinin şikâyet edilmesi ve sonrasında yaşanabilecek soruşturma süreci kurumsal kimliğe, kurum kültürüne, çalışanların enerjisine zarar verir.

Ekonomik gelir kaynakları olmayan kurumlarımız temel giderleri karşılamak için kaynak oluşturmaya çalışırken sorunlar yaşamakla birlikte yaptıkları çalışmanın ve gayretin sonucunda gerekli verimi sağlayamamaktadırlar. Fotokopi makinasının servis giderinden, sıvı sabuna kadar birçok ihtiyaç kalemi yeterli finansman sağlanamadığı için karşılanamamaktadır. Spor karşılaşmalarına katılım için servis giderleri, kütüphaneye alınacak kitap giderleri, kitap fuarına katılım için yol giderleri karşılanamamakta dolayısıyla verimlilik ve işlevsellik azalmaktadır. (Altuntaş, 2005; Zoraloğlu ve diğ., 2005;).

Öztürk (2002) ilköğretim okullarının finansman kaynaklarını incelediği araştırmasında okulların tamamının bütçe dışı kaynaklardan finansmanına destek aradığı; bu kaynaklar arasında özel kurum ve kuruluşlar, yerel yönetimler, öğrenci velileri olduğu tespitlerde vardır. Altuntaş (2005) da ilköğretim okullarının finansman ihtiyacının devlet bütçesi, yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlar, özel idare müdürlükleri ve veliler tarafından karşılanması gerektiğini ifade etmiş; okul müdürlerinin okulun ihtiyaçlarının belirledikten sonra ve velilerden para istenmesi sürecinin okul aile birlikleri kanalıyla yürütülmesini tavsiye etmiştir. Yolcu (2007) Türkiye’de ilköğretimin finans kaynaklarını merkezi bütçe gelirleri, özel idare müdürlüklerinin destekleri ile 13 farklı bütçe dışı kaynak olduğunu tespit etmiştir. Yazar söz konusu kaynakları şöyle örneklendirmiştir: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, İçişleri Bakanlığı, tüzel kişilerin destekleri, banka maaş promosyonları, okul aile birliklerinin çalışmaları ile elde edilen kaynaklar oluşturmaktadır. Yamaç (2010), ilköğretim okullarının, okul aile birliği aidatı ve gönüllü bağışlar ile birlikte 30 farklı alandan gelir kaynağı olduğunu söyler. Yazar 2003 yılında bütçe sisteminin değişmesinden sonra, özel idare müdürlüklerinden temel eğitim okullarına gönderilen miktarın ciddi biçimde arttığını; ancak 2009 yılından

itibaren bu payın çok büyük bir düşüşe uğradığını ifade etmektedir. Hoşgörür ve Arslan'ın (2014) ilköğretim okullarına kaynak bulmak için, okul bahçesinin kiraya verildiğini, okul gezileri, çay partisi, kermes gibi etkinlikler düzenlendiğini, okul kantinlerinin aylık kira gelirlerinin olduğunu, bağış alındığını ve özel kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım talep edildiğini tespit etmiştir. Yazarlar okul müdürlerinin kaynak yaratma konusundaki düşüncelerini şöyle ifade etmektedir: bütçeleme yapılırken il merkezi okulların değil sosyal ve ekonomik yönden zayıf olan okulların daha fazla kollarını, yerel yönetimlerin okullara bütçe ayırmasını önermiştir. Çalışmada ayrıca her okula bağımsız bütçe oluşturulması önerilmiştir. Borazan (2010) ilköğretim müdürlerin çoğunlukla velilerden kayıt parası ve bağış alarak okullarına mali kaynak sağladıkları açık ve nettir. Kayıkçı (2014) da ilköğretim okul müdürlerinin bütçe dışında, kantin kira geliri, bağış, katkı payı ve aidat geliri, sosyal etkinlik geliri gibi 18 çeşit özel gelir kaynağı sağladığını araştırma sonucunda açıklamaktadır. Yazar, okul müdürlerinin elde edilen bu kaynakları başta bakım onarım, servis giderleri, sosyal etkinlik, spor, müzik, görsel sanatlar alanında malzeme giderlerini, temizlik ve kırtasiye giderlerini, öğrenci sosyal yardımları için kullanıldığını tespit etmiştir. Yazar gönüllü bağışların artırılmasını ve okul aile birliklerinin aktif olarak çalıştırılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini tavsiye etmiştir. Özer ve diğ. (2015) okulların gelir kaynaklarını, giderlerini, bütçe yönetimine ilişkin sorunlarını irdelediği çalışmada, ilkokullarda bütçeyi etkileyen en önemli yükün bakım ve onarım işleri olduğunu, bu alanın bina bakımından bilgisayar bakımına, bahçe duvarından kapı koluna kadar geniş bir yelpazede olduğunu tespit etmişlerdir. Yazarlar okul finansmanını güçlendirmek için okul bütçesi hazırlanması gerektiğini, bu bütçe içerisinde merkezi bütçeden pay, velilerden maddi destek alınmasını tavsiye etmiştir. Belediye bütçesinden okullara pay ayrılmasını, bakanlığın karşıladığı ders kitaplarının ekonomik durumu iyi olan öğrencilere ücretli olmasını ve bu kaynağın doğrudan okula aktarılmasını, okul binaları, bahçe duvarları, okul web sayfalarının kanuni çerçevesi çizilmek şartıyla reklam amaçlı kullanılmasını, okul bahçesinin çok amaçlı kullanılmasını tavsiye etmişlerdir.

Yukarıda sözü edilen araştırmalara bakıldığında, ilköğretime kaynak arayışının ülkede 90'lı yıllardan beri sorun olarak gündemde olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de

okul müdürlerinin yetiştirilmesi, seçimi ve görevlendirilmesi konularında son yıllarda sıklıkla kanun değişikliği olmuştur. Kısa aralıklarla eğitim sisteminde de köklü değişimler uygulamaya konulmuştur. 1997’de uygulanmaya başlanan sekiz yıllık kesintisiz eğitim sistemi 2012 yılında sona ermiş ve 2012 – 2013 eğitim öğretim yılından itibaren 12 yıllık (4+4+4) zorunlu eğitim uygulamaya konulmuştur. Sistemsel değişikliklere rağmen, kamu okullarına finansman kaynaklarının sağlanması konusunda çözüm üretilmemiştir. Yapılan araştırmalara bakıldığında (Kayıkçı, 2014; Özer ve ark. 2015 gibi), okul müdürlerinin kendi çabaları ile elde ettikleri gelirlerin, okullarda eğitim öğretim sürecini doğrudan etkilediği aşikardır. Örneğin Kayıkçı (2014) çalışmasında, müdürler tarafından ‘gözde’ olarak tanımlanan okullarda eğitim öğretim olanaklarının öğrencilerin lehine iyileştiğini; ancak ekonomik durumu zayıf olan ailelerin bulunduğu bölgelerdeki okullarda, yapısal alanda olsun eğitim materyali anlamında olsun aksaklıklar gözlenmektedir. Bu durum, kamu okullarında öğrenciye sunulan eğitim hizmetinin niteliğinin okulların bulunduğu çevreye göre farklılık oluşturabildiğini; bu farklılıkların eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliğini ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Zira bir yanda çeşitli sanat, kültür ve sosyal faaliyetler içinde yer alan, kapalı spor salonlarında spor yapan öğrenciler, diğer yanda bu olanaklardan, devletin kendilerine yeterli bütçe geliri sağlayamadığı için yararlanamayan, mahrum kalan öğrenciler bulunmaktadır. Bu durumun sorumlusunun okullara bütün bu faaliyetlere yetecek kadar bütçe payı ayırmayan üst yönetimin değil de okul müdürlerinin olduğu düşünülmekte ve düşüncenin etkisi ile okul müdürleri baskı altında kalmaktadırlar. Söz konusu algı, okul müdürlerinin kendilerini ve dolayısı ile okulu, okuldaki eğitim öğretimi geliştirici eğitici, yönetici, denetleyici görevlerinin dışında, okula maddi destek sağlayıcı görevi olduğunu ifade etmektedirler. Okul müdürleri velinin, dolayısı ile toplumun bu algısı ile başa çıkabilecek nitelikteyken, aynı algının, Zoraloğlu ve diğerlerinin (2004) de ortaya koyduğu gibi, üst yönetim tarafından da, müdürlerin kaynak bulma zorunda oldukları ifade edilmektedir. Bu durum, okul müdürlerinin görevinin, okulda eğitim-öğretim hizmetinin kalitesini artırmaya çalışmak mı; var olan problemlere çözüm bulmak için bağış bulmaya çalışmak mı?” olduğunu sorgulatmaktadır. Bu soruya ve yukarıdaki söyleme bağlı olarak bu çalışmadaki amaç, ilk ve ortaokullarda görevli okul yöneticilerinin okulun maddi kaynaklarla çözülecek ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçları

karşılama da bağışların önemini belirlemektir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için aşağıdaki alt problemler sorgulanmıştır:

- 1) Okul müdürlerinin bağış toplamada karşılaştığı güçlükler nelerdir?
- 2) Kurum ve kuruluşların okullara yaptıkları yardımlar ve kuruluşların okullardan beklentileri nelerdir?
- 3) Okulların mali kaynak yetersizliği nedeniyle yaşadığı sorunlar nelerdir?
- 4) Bağışlar ile okullarda eğitimin niteliğini arttırmak için neler yapılmaktadır?
- 5) Okulların mali kaynak sorunlarına ilişkin okul müdürlerinin çözüm önerileri nelerdir?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Araştırmanın hangi model ile yapıldığı, evreni ve örneklemini, verileri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesi açıklanmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Okul müdürlerinin okullara yapılan bağışlar konusundaki düşüncelerini, nasıl değerlendirdiklerini ve önerilerini irdeleyen bu çalışma nitel araştırma deseninde yürütülmüştür. Cresswell'e (2014) nitel araştırmayı, sosyal ya da insani sorunların sorgulandığı, sözel verilerden elde edilen, katılımcıların ayrıntılı görüşlerinin aktarıldığı, doğal ortamda bütüncül ve karmaşık bir çerçevede cereyan eden bir araştırmadır. Yıldırım (1999) da görüşme yönteminin konuyu, bilen, yaşayan, ilgili kişilerin gözünden görebilmeyi ve ilgili olguyu oluşturan yasal yapıyı ve uygulamaları net olarak çözümlendiğini ifade eder. Bu bağlamda, araştırma için gereken veri, görüşme yöntemiyle elde edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Evren, Honaz ilçesinde bulunan temel eğitim okulu müdürleridir. Tabloda müdürlerin mesleki ve yöneticilik kıdemleri ile branşları yer almaktadır.

Tablo 3.1. Görüşme Yapılan Okul Müdürlerinin Yöneticilik Süresi

Müdür No	Mesleki Kıdemi	Yöneticilik Kıdemi	Branşı
1	31	20	Sınıf Öğretmenliği
2	30	10	Sınıf Öğretmenliği
3	19	5	Teknoloji Tasarım
4	19	7	Resim
5	23	15	Sınıf Öğretmenliği
6	27	23	Sınıf Öğretmenliği
7	26	12	Sınıf Öğretmenliği
8	4	1	Beden Eğitimi
9	7	1	Teknoloji Tasarım
10	22	15	Sınıf Öğretmenliği
11	21	9	İngilizce
12	22	10	Sınıf Öğretmenliği

3.3. Verilerin Toplanması

Okul müdürlerinin, okullara yapılan bağışların elde edilmesi sürecinde yaşadıkları zorlukları çeşitli yönleri ile ortaya koymak, bağışların okul finansmanı içindeki önemine dikkat çekmek ve okul finansmanı adına çözüm önerilerini paylaşmak için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Formun ön denemesi yapılmış; deneme sonucunda görüşme sorularının net olduğu ve yapılacak olan araştırmaya katkı sağlayacağı tespit edilmiştir. Araştırma grubuna seçilen okul müdürleri ile randevu alınarak, onların istedikleri yerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler 30-45 dakika arasında yüz yüze gerçekleşmiştir. Her bir katılımcının söyledikleri, görüşmeci tarafından olduğu gibi yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın verisini okul yöneticilerinin cevapları meydana getirmektedir. Elde edilen raporlar sonrasında katılımcılara okutulurken verdikleri cevapların doğruluğu kontrol edilmiştir. Elde edilen verilerin yorumlanması içerik analizine tabi tutularak

yapılmıştır. Büyüköztürk ve diğerleri (2015) içerik analizini, kurallara dayalı kodlamalar yoluyla bir yazının bazı bölümlerinin içeriğinin küçük bölümler halinde ana hatlarının düzenli, tekrarlanabilir bir yöntem biçiminde ifade etmiştir. Bu bağlamda, her bir alt amaca yönelik verilen cevaplar kendi içlerinde ayrı ayrı kategoriler haline getirilmiştir. Analiz sırasında katılımcıların isimleri gizli tutularak, her bir katılımcıya numara verilmiştir. Bulgular da bu numaralarla ifade edilmiştir. Yıldırım (1999) görüşmeler sırasında sağlanan açıklayıcı bilgilerin, daha sonra gerçekleştirilecek değerlendirmelerin kaynağını oluşturduğunu dikkati çeker. Ona göre katılımcıların, görüşmelerde ortaya çıktığı şekliyle, belirttikleri bazı ifadelerini okuyucuya değiştirmeden aktarmak, katılım sağlayanların bakış açısını yansıtmak yönüyle dikkati çekmektedir. Dolayısı ile inandırıcılığı ve etkililiği sağlamak için katılımcıların ifadelerinden alınan bölümler değiştirilmeden metin içinde paylaşılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Okul Yöneticilerinin Bağış Toplamada Karşılaştığı Güçlükler Nelerdir?

Araştırmanın birinci alt bulgusunu okul yöneticilerinin bağış toplamada karşılaştıkları güçlükler oluşturmaktadır. Okul müdürleri okul ihtiyaçları için bağışların zorunlu olarak karşılarına çıktığını ancak bu konunun çok yönlü olduğunu ve birçok paydaşı ilgilendirdiğini ifade etmektedirler.

Katılımcı Görüşmelerden alınan ifadeler:

Velilerden bağış toplamıyoruz. Çevremizdeki kurum ve kuruluşlardan aynı yardım istiyoruz. Bu noktada en büyük problemimiz ihtiyaç olan kalemlerin gerçekliğini ispatlamak durumunda kalmamız ve karşımızdaki kişinin bizim yardım istememizden rahatsızlık duyması. Devlet yardım etmiyor mu? Sorusu ile karşılaştığımda kendimi sorguluyorum her zaman, "Acaba güven vermedim mi?" diye. İhtiyacımızı anlatırken bu soru ile karşılaştığımda üst makamları şikayet ediyormuş gibi hissediyorum, bu benim için çok rahatsız edici bir durum (Görüşme Kaydı, Müdür 1).

Bağış toplamıyoruz, çünkü topladığımız anda şikayet ediliyor. Sadece kendisi gelip bağış yapmak istediğini söyleyen velilerden bağış alıyoruz (Görüşme Kaydı, Müdür 2).

Bağış toplamak için özel bir çalışma yapmıyoruz. Kim bağış yapmak isterse kabul ediyoruz. Devletin asli görevi okulların ihtiyaçlarını karşılamaktır (Görüşme Kaydı, Müdür 3).

Velilerden bağış toplamada yaşadığımız sıkıntının sebebi okulun tüm ihtiyaçlarının kamu kuruluşlarınca ve üst birimlerce (İlçe ve İl milli Eğitim Müdürlükleri) sağlanmakta olduğuna dair inançtır (Görüşme Kaydı, Müdür 4).

Okul dışı kişi, kurum ve kuruluşlardan bağış talep ettiğimizde ekonomik olarak kötü oldukları veya bizden önce başka kişilerin bağış istediği ve onlara yardım yaptıklarını ifade etmektedirler. Ekonomik sıkıntıları gerekçe göstererek yardım yapmak istememektedirler (Görüşme Kaydı, Müdür 5).

Herkes her şeyi devletten bekliyor, bu nedenle bağış yapmak istemiyorlar. Ayrıca bağış isterken okul müdürü olarak kendimizi toplayıcı gibi hissediyoruz (Görüşme Kaydı, Müdür 6).

Bağışlar konusunda güçlükle karşılaşmıyoruz, bağış istediğimizde rahatlıkla topluyoruz (Görüşme Kaydı, Müdür 7).

Çevremizde bulunan özel kuruluşlardan yardım talep ediyoruz. Son aylarda ekonomik güçlük çektiklerini belirterek yardım yapmak istemiyorlar (Görüşme Kaydı, Müdür 8).

Bağış toplama konusunda birçok problem yaşıyoruz. Şöyle ki; "Devlet yapmıyor mu?" diye sorgulanıyoruz. Ayrıca medyada yer alan haberlerde devletin okullarda var olan ihtiyaçların tamamını karşıladığına dair haberler ile oluşan algı bizi olumsuz etkiliyor. (Görüşme Kaydı, Müdür 9).

Öğrenci velim bağış talep ettiğimizde "Devletin gönderdiğini bitirdiniz de benden mi istiyorsunuz?" diye karşılık verdi. Kamuoyu algısının ne şekilde olduğunu lütfen anlayın (Görüşme Kaydı, Müdür 10).

Görev yaptığım okul bir hayırseverin ismini taşımaktadır. Okulumu yardım talep ettiğimde "Okulunuz hayırsever ismi taşıyor, madem ismini verdiler okulun ihtiyaçlarını karşılasınlar. Sadece okul

yapmakla bu iş bitmiyor devamında takip etsinler ihtiyaçları gidersinler” diyerek bize yardımı reddettiler (Görüşme Kaydı, Müdür 11).

Okul yöneticileri bağış istedikleri takdirde şikâyet edilmekten korkmaktadır. Bu nedenle sadece gönüllü bağışçıların verdiği bağışları kabul etmektedirler.

Kamuoyunda okulların ihtiyaçları devlet tarafından karşılanıyor ve hiçbir ihtiyaçları bulunmamaktadır algısı insanların bağış yapmasını engellemektedir.

Ekonomik alanda yaşanan güçlükler vatandaşlarımızın bağış yapma oranlarını düşürmüştür. Ekonomik gerekçeler ile kurum ve kuruluşlar yardım yapmak istememekte veya ileriki bir zamanda yardım yapabileceklerini ifade etmektedirler.

Hayırsever ismi taşıyan okullara ismi verilen kişi veya kurumun yardım etmesi beklenmektedir. “Okula hayırsever ismini veriyorlar ama bizden yardım bekliyorsunuz” şeklinde serzenişte bulunmaktadır.

4.2. Kurum ve Kuruluşların Okullara Yaptıkları Yardımlar ve

Bu Yardımlara Karşılık Kuruluşların Okullardan Talepleri Nelerdir?

Araştırmanın ikinci alt bulgusunu özel kurum ve kuruluşların okullara yaptıkları yardımlar ve bu yardımlara karşılık kuruluşların okullardan beklentileri, talepleri oluşturmaktadır.

Okul müdürleri çevrelerindeki özel kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım aldıklarını ancak yardım isterken minnet etmek, aman demek zorunda kaldıklarını bununda şahsi olarak rencide edici bir olay olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca kurum ve kuruluşların yapmış oldukları yardımların kamuoyunca bilinmesini, duyulmasını istemektedirler. Bu konuda okul müdürlerinin bazı ifadeleri şöyledir:

Mahallemizdeki temizlik maddeleri üretimi yapan fabrikadan, rica minnetle yüzey temizleyici, sıvı sabun, çamaşır suyu alıyoruz. Bazen bir iki defa ziyaret ederek bu yardımlardan yararlanabiliyoruz. Yardımları karşılığında bizden bir talepleri olmuyor (Görüşme Kaydı, Müdür 1).

İlçede bulunan temizlik fabrikasından aynı yardım talep etmek için randevu aldık ve fabrikaya gittik. 15 kilometre yol gittikten sonra bizi fabrika bahçesine dahi almadılar. Müdür beyin toplantısı olduğunu daha sonra uğrarsak yardımcı olacaklarını söylediler. Ben okul müdürü olarak çevremdeki kurumlara veya şahıslara okulun maddi ihtiyaçları nedeniyle aman dememeliyim. Devlet benim okulumun ihtiyaçlarını göndermelidir (Görüşme Kaydı, Müdür 2).

Geçtiğimiz yıl 23 bin liralık “Robotik Kodlama Atölyesi” kurulması için firmadan yardım aldık. Para Okul Aile Birliğimizin banka hesabına yatırıldı. Sonrasında yapmış olduğumuz harcamaların her türlü faturası bizden istendi. Kendi Firmalarının isminin bulunduğu levhayı

getirerek bunu atölye kapısına kalıcı olarak asmamızı rica ettiler (Görüşme Kaydı, Müdür 5).

Belediye Başkanlığından okul bahçesinde yer alan spor alanlarının düzenlenmesi için talepte bulunduk. Daha önce yaptıkları çalışmalar için teşekkür etmediğimizi, sosyal medya gibi alanlarda yapılan çalışmalarını paylaşmadığımızı bu nedenle bizim okulun ihtiyaçlarının karşılanması için çalışma yapmayacaklarını söylediler (Görüşme Kaydı, Müdür 12).

Kurum ve kuruluşlar yardım yaptıklarında mutlaka beklenti içine giriyorlar. Yaptıkları çalışmayı kapsayan bir yazı, bir levha veya en azından bir plaket veya teşekkür ziyareti bekliyorlar (Görüşme Kaydı, Müdür 10).

Özel kurumlar ve kuruluşlar aynı ve nakdi yardım yapacakları zaman okulların ilçe ve il merkezinde olmasını tercih edebilmektedir. Yapılan yardımın görülmesi, bilinmesi, bir anlamda kurum tanıtımı olması için merkezi okullara yardım yapılması tercih edilmektedir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Kurum ve kuruluşların hatta belediyenin yardımlarından yararlanamıyoruz. İlçe merkezine uzak olduğumuz için desteklerden mahrum kalıyoruz. Firmalar yardımda bulunacakları zaman önce kendisine ne kazandıracak onu değerlendiriyor. Geçtiğimiz yıl düzenlenen kitap fuarına il merkezindeki okulların öğrencileri belediye otobüsleri ile taşındı bizler kendi imkânlarımızla fuara katıldık. Merkezdeki öğrenci, minibüs veya otobüs kullanarak fuara kendi imkânları ile katılabilir ama benim öğrencim bunu yapamaz. Bu nedenle merkeze uzak okullar ve öğrencileri özellikle desteklenmelidir (Görüşme Kaydı, Müdür 7).

Kurum ve kuruluşların yaptıkları yardımların sağlanmasında ikili ilişkiler, ortak tanıdıklar, siyasi bakış açılarındaki yakınlıklar da etkili olmaktadır. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okulumuzun bahçe düzenlemesinde ilçe belediye başkanlığının büyük bir katkısı olmuştur. Özellikle spor alanlarının düzenlenmesi ve yapılması belediye tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yapılmasında ilçe belediyesi büyük katkıda bulunmuştur. Okulumuz Bocce sahası ve düzenlemesi, okul spor takımlarının formaları, malzemeleri, ilçe ve il karşılaşmalarına gidiş dönüş yol giderleri karşılanmıştır. İlçe belediyemiz ile okul aile birliği yönetim kurulu üyelerimizin yakın ilişki içinde olmaları okulumuza büyük katkı sağlamıştır (Görüşme Kaydı, Müdür 3).

4.3. Okulların Mali Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Yaşadığı

Sorunlar Nelerdir?

Merkezi bütçe tarafından okullarımızın elektrik, su, yakıt, internet, telefon ve demirbaş ihtiyaçları ile personel giderleri karşılanmaktadır. Ancak okullarımızın sadece sabit yapısal giderleri haricinde sosyal çalışmalar, spor faaliyetleri, akademik çalışmalar, kültürel etkinlikler, gezi gözlem gibi etkinlikler için de finansmana ihtiyacı vardır. İlçe ve İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin, belediyelerin, okul aile birliklerinin destek olduğu

merkez okullar adı geçen alanlarda yönetsel ve eğitsel alanlarda sorun yaşamazken finansman sıkıntısı yaşayan okullar eğitsel alanlarda sorun yaşamaktadır. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okulumuzun ilçe merkezinde bulunması, kamu kurum ve kuruluşlarının, ilçe belediyesinin, velilerin desteklerinden dolayı yönetsel ve eğitsel olarak finansman sorunu yaşamıyoruz (Görüşme Kaydı, Müdür 3).

Köy okulu olduğumuz için hiçbir sabit gelirimiz yok. Bu nedenle tadilat tamirat konusunda, araç gereç alımında, temizlik malzemesi alımında sıkıntı yaşıyoruz. Müsabakalara servis ayarlayamıyoruz, forma, top alamıyoruz. En kötüsü ihtiyaç sahibi öğrencilerimize okul aile birliği olarak yardımcı olamıyoruz(Görüşme Kaydı, Müdür 11).

Okulumuzun temel ihtiyaçları olan temizlik malzemesi, bakım onarım, kırtasiye malzemeleri alımında problem yaşamaktayız(Görüşme Kaydı, Müdür 10).

Sosyal faaliyetlerde kısıtlılık eğitsel malzemelerde eksiklikler yaşamaktayız (Görüşme Kaydı, Müdür 9).

Mali kaynakların yetersizliği nedeniyle okulu geliştirmek adına planlanan çalışmaların askıya alındığı gelişme kaydedilmekle birlikte var olan şartların korunmasının dahi zorlaştığı görülmektedir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okulumuzda kullanılan elektronik aletlerin kapasite olarak yeterli olmadığı, güncellenmesi gerektiği ifade edildi. Ancak maddi yetersizlikler nedeniyle yapamıyoruz. Arızasını giderme imkânımız varsa gideriyor kullanmaya devam ediyoruz. Okulumuza tasarım atölyesi kurmak için plan yapmamıza rağmen maddi yetersizlik nedeniyle erteledik(Görüşme Kaydı, Müdür 7).

Okul müdürlerinin maddi imkânların kısıtlı olması nedeniyle öncelikle zaruri ihtiyaçları (tadilat, bakım, servis, temizlik vb.) giderdikleri daha sonra imkân ölçüsünde eğitime ve öğretime kaynak ayırdıkları ifade edilmiştir.

Maliyeti yüksek harcamalara yönelmiyoruz, daha çok acil olan ihtiyaçların giderilmesi yönünde işlemler yapıyoruz. Kağıt, fotokopi makinasının servis giderleri, temizlik malzemeleri ve okul içindeki oluşan fiziki tamiratların yapılması öncelik taşımaktadır(Görüşme Kaydı, Müdür 1).

Maddi imkânsızlıklar nedeniyle etkinliklerde, akademik çalışmalar sonrasında öğrencilerimize hediye alamıyoruz. Gezi, gözlem, kültürel faaliyetlere katılım gibi çalışmalar yapamıyoruz. Hatta okulda tadilat, tamirat masrafları sürekli öğrencileri uyarıyorum(Görüşme Kaydı, Müdür 5).

Maddi imkânsızlıklar nedeniyle zorunlu giderlerin öncelikli olarak karşılandığı ancak eğitsel ve sosyal giderlerin ertelendiği veya daha küçük çapta yapılmaya çalışıldığı görülmektedir. Devletin eğitimde hak ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak ülkenin neresinde olursa olsun tüm bireylere aynı kalitede eğitim ortamı sağlama zorunluluğu vardır. Bu zorunluluğun sorumluluğu okul müdürlerinin omuzlarına

yüklenemez. Merkezde bulunan öğrenci ile taşradaki öğrencinin hakları, beklentileri eşittir, bu nedenle merkezden başlamak kaydıyla öğrencilere destek verilmesi yaklaşımından vazgeçilmelidir. Okul müdürü “bugün masraf çıkar mı acaba?” korkusu ile değil bugün hangi projemi uygulamaya koyabilirim heyecanı ile okula gelmelidir. Hayallerin olmadığı okullarda ne eğitsel nede yönetsel hiçbir çalışmamız geleceğe ışık olmayacaktır.

4.4. Bağışlar ile Okullarda Eğitimin Niteliğini Arttırmak İçin Neler Yapılmaktadır? Bu Çalışmalar Diğer Okullar ile Ne Tür Farklılıklara Yol Açmaktadır?

Merkezi bütçe tarafından karşılanmayan sosyal, kültürel, akademik, sportif çalışmalar okullarda bağışlardan elde edilen gelirlerce karşılanmaktadır. Eğitimin teknolojik alt yapısının oluşturulmasında, sporun alt yapısının oluşturulmasında bağışlar kullanılmaktadır. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okulumuza yapılan bağışlar ile sosyal, kültürel, sportif faaliyetler yürütülmektedir. Okulumuza yapılan yardımlar sayesinde, okulumuz birçok spor dalında faaliyetlerde bulunabilmektedir. Ayrıca okulumuzda bulunan kapalı spor salonu diğer okullara nazaran okulumuza büyük bir avantaj sağlamaktadır. Okulumuzda yıl boyunca spor kursları düzenlenmekte, salon sporlarının birçok dalında yarışmalara katılım sağlanmaktadır (Görüşme Kaydı, Müdür 3).

Okulumuza yapılan bağışlar ile, Tasarım Beceri Atölyesi kurduk. Öğrencilerimiz uygulama yoluyla bilgiye ulaşabilmektedirler. Ekonomik problem olmadığı için akademik başarı için deneme sınavları yapmaktayız, kütüphanemizi güçlendirmekteyiz, birçok bilimsel ve kültürel dergiye aboneyiz (Görüşme Kaydı, Müdür 6).

Eğitimin niteliğinin artırılmasında ekonomik kaynakların varlığı birinci güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul finansmanı zayıf olan okul müdürleri sadece zorunlu giderleri karşılamayı düşünmekte, eğitim öğretim kapsamında yeni yaklaşımlar sergilememektedir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Biz ancak okulumuzun zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabiliyoruz. Okulumuzun bulunduğu yerleşim yerinin konumu, velilerin ekonomik durumu okulumuzun ekonomik durumunu desteklememektedir. Ailelerden ve çevreden destek göremiyoruz. Durum böyle olunca, yeni çalışmalar yapmak gibi bir heyecan yaşayamıyoruz. Bir spor takımımız yok, bir sosyal aktiviteye katılımımız yok. Öğrencilerimizi il merkezindeki kitap fuarına götürmek dahi, bizim için büyük bir problem teşkil ediyor. Bu yıl ilde düzenlenen Dart turnuvasına yol ücretinden dolayı katılım sağlayamadık (Görüşme Kaydı, Müdür 7).

Görüldüğü gibi, öğrencilerin bazıları elde edilen bağışlar ile zenginleştirilmiş eğitim ortamlarında eğitim görürken, bazıları yeterli bağışların olmaması nedeniyle kısıtlı imkânlar içinde eğitim görmektedir. Bu durum eğitimde fırsat eşitliğinin önündeki en büyük engel olarak karşımıza çıkmaktadır. İmkânları iyi olan ayni ve nakdi

bağışlarla finansmanı güçlü olan okullar, sadece eğitim yönü ile değil okul müdürünün imajı açısından da farklı şekilde değer görmektedir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okulumuzun ekonomik imkânları iyi olduğunda sosyal ve kültürel çalışmalara daha fazla pay ve emek ayırıyoruz. Akademik çalışmalar yapıyoruz, projeler oluşturuyoruz. İlçede ve il merkezinde düzenlenen birçok yarışmaya katılıyoruz, durum böyle olunca okulumuzdan iyi okul, kaliteli okul diye söz ediyorlar(Görüşme Kaydı, Müdür 11).

Anlaşıyor ki iyi okul olabilmek için iyi bir okul finansmanının olması gerekiyor.

4.5. Okulların Mali Kaynak Sorunlarına İlişkin Okul Müdürlerinin

Çözüm Önerileri Nelerdir?

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “Okulların mali kaynak sorunlarına ilişkin okul müdürlerinin çözüm önerileri nelerdir? Sorusu okul müdürlerine sorulmuştur. Elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Okul müdürlerinin tamamı, merkezi bütçe imkânları ile okulların ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu çözüm önerisi, okul müdürlerinin bağışların elde edilmesi sürecinde yaşadıkları olumsuzluklarla ilintilidir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Devlet, müdürü dilenci yapmamalı. Öğrenci sayılarına göre ödenekler okullara gönderilerek bütçeleme yapılmalıdır(Görüşme Kaydı, Müdür 1).

Okul müdürleri orada burada kaynak aramak yerine, okulu ile, eğitim öğretimi ile ilgilenmeli, bakanlık okullara düzenli olarak kaynak aktarmalıdır(Görüşme Kaydı, Müdür 2).

Devletin okullardaki öğrenci sayılarına göre ve bulunduğu bölgeyi dikkate alarak kaynak aktarımı yapması gerekmektedir(Görüşme Kaydı, Müdür 4).

Okul müdürlerinin bir kısmı ise, yerel yönetimlerin güçlendirilerek okulların finansman ihtiyaçlarının yerel yönetimlerce karşılanmasını önermişlerdir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Sadece özel sektörden veya merkezi bütçeden değil, belediyeler tarafından da eğitime katkı için öğrenci sayısı taban alınarak, okullara ayni ve nakdi yardım yapılması gerekiyor. Okullara, eğitime belediyeler pay ayırıyoruz diyorlar ama biz bir şey görmüyoruz. Beyan edileni değil uygulananı görmek istiyoruz. Belediyeden ayrılan okul temelinde net, ölçülebilir, şeffaf ve sorgulanabilir olmalıdır. Bazı okullara belediyeden yardım akarken, benim okuluma yardım gelmemesini şaşkınlıkla izliyorum. Eğitimde eşitlik ve hak kavramlarının önünde, bu tür uygulamalar en büyük engeldir(Görüşme Kaydı, Müdür 1).

Müdür 6'nın açıklamalarının ispatı olabilecek durum müdür 3'ün mali kaynak sorunlarına ilişkin önerileriniz başlığına verdiği “Okulumuz mali kaynak bakımından

herhangi bir sorun yaşamamaktadır” cevabıdır. Müdür 3’ün okulunun ilçe merkezinde olması, ilçedeki tek kapalı spor salonuna sahip olması, belediye kaynaklarından faydalanması, sosyal ve spor alanlarında başarılı olması dikkate alındığında mali kaynak sorunu yaşamadığı fark edilmektedir.

Bakım onarımların yerel yönetimlerce daha hızlı yapılacağına inanıyorum. Çünkü ihtiyaçların ilçeye oradan ile oradan da bakanlığa yazılması gecikmelere neden oluyor. Belediyelerin bu konuda biraz daha ön plana çıkması gerekiyor(Görüşme Kaydı, Müdür 11).

Okul müdürlerinin mali kaynak sorunlarına çözüm önerilerinden en önemlilerinden bir tanesi de okul aile birliklerince toplanan bağışlara yöneliktir. Okul müdürleri bağış talep ettikleri süreçte en fazla kamuoyunun olumsuz yaklaşımından yakınmaktadırlar. Devletin 2023 vizyon planı içerisinde de hedef olarak koyduğu, hayırsever bağışlarının arttırılması hususunu gerçekleştirebilmesi için kamuoyunu doğru bilgilendirmelidir. Okulların tüm ihtiyaçlarının merkezi bütçe veya bakanlıkça karşılandığı şeklinde açıklamalar yaptığı sürece, okullar bağış toplamakta zorlanacaktır. Ayrıca okul müdürleri, bağış talep etmenin suç olarak ifade edilmesini, bağış talep edenlere soruşturma açılıyor olmasını yadırgamaktadır. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okulumun ihtiyacı olduğu halde velilerden bağış isteyemiyorum. Öğrenci velisi bizi şikâyet ettiğinde anında müfettiş geliyor. Bakanlık “Biz okulun her ihtiyacını karşılıyoruz, bağış almak para toplamak yasak” diye neden açıklama yapıyor anlayamıyorum. Para toplamayı düşünmekten, borçları düşünmekten, eğitimi düşünemiyorum. Yıl sonu okul boyanacak, anasınıfının tuvaletleri yenilenecek ama okulda hiç para yok nasıl olacak bilmiyorum. Biz para toplamaya gelmedik ki, bizim önceliğimiz eğitim öğretim, ben maddi sıkıntıları düşünmek zorunda kalmamalıyım. Para bulmak sanki amaç oldu, halbuki eğitim için para araçtır, sürekli gündemimizi meşgul eder oldu maddi zorluklar. Muhtar telefonumu açmıyor, köylü beni gördüğünde müdür para isteyecek diye yolunu değiştiriyor. Benim müdür olarak, eğitim lideri olarak imajım bu olmamalı. Bütün okulların bütçesi olsun ki en azından temel ihtiyaçlarımızı karşılayabilelim(Görüşme Kaydı, Müdür 5).

Yazılı ve görsel basın kanalıyla, velilerin okullara yapılacak bağışlar ile ilgili olarak, olumlu algıların oluşturulması gerekmektedir. Çünkü bağış toplamakta insanların olumsuz algıları nedeniyle zorlanıyoruz(Görüşme Kaydı, Müdür 11).

Bir başka çözüm önerisi de ilçe ve il milli eğitim müdürlüklerinin ödeneklerinin arttırılarak, okul ihtiyaçlarının bağışlara gerek kalmadan karşılanmasıdır. Milli Eğitim Bakanlığının her ilçede ve ilde müdürlük seviyesinde temsil edildiği düşünüldüğünde gerçekleştirilebilir yaklaşımlar olarak değerlendirilebilir. Bu konuda bazı okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir:

Okul yöneticilerinin okulun ihtiyaçları konusunda kaynak arayışı içinde olmaması gerekir. Bağlı bulunulan ilçe müdürlüklerince, okulların ihtiyaçları tespit edilmeli ve karşılanmalıdır. Bu çalışmalar öğrenci sayısına göre değil, okulun bulunduğu sosyal ve ekonomik duruma, okul aile birliğinin imkânlarına göre karşılanmalıdır. Yapılan yardımlarda, il merkezindeki okullara öncelik tanınması kaynakların verimli kullanılmaması demektir. Maddi kaynakları güçlü okullara il ve ilçe müdürlüklerince yardım yapılması, bizlerle onlar arasındaki adaletsizliği derinleştirmektedir. Ayrıca malzeme dağıtımında merkeze öncelik verilmesi, merkezdeki kullanılmış malzemelerinde bize yönlendirilmesi rahatsız edicidir. Her okul ve her öğrenci özeldir, kimsenin önceliği yoktur(Görüşme Kaydı, Müdür 7).

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, okul finansmanının ve okullara yapılan bağışların yasal çerçeve içinde iyileştirilmesine ilişkin görüş ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, okul müdürlerinin okul ihtiyaçlarını karşılamada bağışların yeri, önemi ve bu ihtiyaçları gidermeye yönelik çözüm önerilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda okul müdürlerinin görüşleri, görüşme yöntemi ile elde edilmiş ve analiz edilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik bulgularına göre, okul müdürleri okullarındaki ihtiyaçları karşılamak amacıyla bağışlardan yararlanmaktadır. Okul müdürlerinin bağış toplamada karşılaştığı güçlüklerin neler olduğu araştırılmıştır. Aynı ve nakdi bağışlarla elde edilen kaynakların azlığı veya çokluğu okulun bulunduğu sosyal ve ekonomik çevreye göre de değişmektedir. Okul müdürleri, merkezi bütçe haricindeki kaynaklar ile okulun bakım ve onarım, teknik servis giderleri, temizlik, kırtasiye, boya, bilişim ve donanım ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Katılımcılar okulun ihtiyaçları için gerekli bütçeyi bulamadıklarında, İl ve ilçe milli eğitim kantin hesaplarından, yerel yönetimlerden, çevrede bulunan fabrikalardan ve yardım yapacağını düşündükleri kişilerden kaynak oluşturma çabasına girmektedir. Araştırmanın bulguları ayrıca, okul müdürlerinin kaynak arayışı sırasında, özellikle velinin gözünde itibarının zedelendiği fikrini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulguları da Altuntaş'ın (2005), Yolcu'nun (2007), Yamaç'ın (2010), Borazan'ın (2010) ve Özer ve diğ.'nin (2015) araştırmaları ile örtüşmektedir.

Çevre ile ilişkilerde okul müdürlerinin yalnız kaldıkları, bağış toplama sürecinde imajlarının olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. Okullar maddi yetersizlikler yaşadığı için, müdürler eğitim öğretimden ziyade para işleri ile uğraşır olmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasasının 42. Maddesinde göre ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır ifadesi yer almaktadır. Bununla birlikte, devletin okul binaları inşa ettiği, öğretmenleri bu okullara gönderdiği, ilk ve ortaokulların yakıt, elektrik, araç gereç, su, servis, yemek, doğalgaz, odun, kömür, ve internet paralarını ödediğini; ancak bunlar dışında, başka bir finansal

kaynak göndermediği araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Ünal (1996) Devletin ülkede gerçekleştireceği harcamalarda öncelikler bulunur ve bu öncelikler ülkede kaynak dağıtımını belirler. Eğitim olanaklarının eşitlik ilkesine göre dağıtılması için coğrafi bölge ve köy kent gibi çeşitli yerleşim birimlerine yapılan eğitim yatırımlarının aradaki ekonomik farkı azaltacak şekilde hassasiyetle gerçekleştirilmesini şarttır. Bunun için de eğitim politikalarının ve yatırım kararlarının demokratik işleyişe uygun tespit edilmesi ve hayata geçirilmesi gerekir.

İlkokul ve ortaokul yöneticileri zorunlu eğitimin *parasız* olmasından dolayı, öğrenci velilerinden doğrudan veya okul aile birliği aracılığıyla *bağış* ve *aidat* toplamakta güçlük çekmektedir. Bu durum öğrenci velilerinin ve yakın çevrenin finansal desteğini sağlamak için, ilkokul ve ortaokul yöneticilerini hem *girişimcilik*, *iletişim* ve *ikna* becerilerini kullanmaya zorlamakta hem de öğrenci velileriyle karşı karşıya bırakmaktadır. Öğrenci velileri eğitimin maliyetine *bağış* ve *aidat* yoluyla katılımı, doğru bulmamasına karşın, çocuğunun nitelikli eğitim alarak geleceğini garantiye alması adına ihtiyaç olarak değerlendirmektedir. Diğer taraftan ilkokul ve ortaokul yöneticilerinden okul için toplanan parasal kaynağı etkili bir biçimde yönetmesi ve yapılan harcamaları belgelendirerek açıklaması gerekmektedir. Böyle bir beklenti ilkokul ve ortaokul yöneticilerinin özellikle öğrenci velileriyle iletişim problemleri yaşamasına sebep olabilir (Altuntaş, 2005; Yolcu, 2007).

İlkokul ve ortaokul yöneticileri okulun finansmanını sağlamada ve sağlanan finansla ihtiyaçları karşılamada zorlanmaktadır. Bu durum ilkokul ve ortaokul yöneticilerini öğrenci velileriyle ve yakın çevreyle iyi ilişkiler kurmak için *girişimcilik*, *iletişim* ve *ikna* yeteneklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan okulun parasal kaynağını yönetme ve hesap verme yeterliklerini de bulunması zorunluluktur.

Tüm eğitim kademelerinde olduğu gibi, ilk ve ortaokulların eğitim öğretiminde, devlet bütçesinden eğitime yeterli kaynak ayrılmadığı, yetersiz olmakla birlikte dağıtımın eşit gerçekleştirilemediği için nicel ve nitel alanlarda uluslararası ölçüler ışığında problemler vardır. (Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997)

5.2. Öneriler

Eğitimin finansmanı hem eğitim hizmetinin sunulduğu okul yöneticileri hem de eğitim hizmetinden dolayı ve özellikle doğrudan yararlanan bireyler açısından önem taşımaktadır. Özellikle zorunlu eğitimin finansmanını kamunun (devletin) üstlenmesinin altında eğitimin pozitif dışsallığıyla toplumsal yararının çok olması, devletin *sosyal devlet* ilkesi gereği toplumdaki bireylerin eğitim hizmetinden eşit ve etkin yararlanabilmesinin sağlanması, ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi, eğitimin insana yapılan bir yatırım olarak değerlendirilmesi yönüyle önemlidir. Eğitimin toplumsal sermaye ve sosyo-ekonomik kalkınmaya katkısının etkin olabilmesinde ayrılan finansmanın büyüklüğü kadar dağılımı da önemlidir (Yolcu, 2011; Altundemir, 2012; Eriçok ve Yılandı, 2013; Güngör ve Göksu, 2013; Özcan ve Tosun, 2014; Hazman ve Küçükilhan, 2016; Konan ve Çetin ve Bozanoğlu, 2018)

Diğer taraftan okul müdürlerinin okulun var olan kaynaklarını etkili kullanma sorumluluğu da vardır. Bu durum beraberinde okul-merkezli kaynak yönetimini de sorgulatmaktadır. Taşar'a (2009: 75) göre kamu ilköğretim okullarına ayrılan finansmanının, talep kanalından/ okul- merkezli yönetim temelinden kullanımı konusunda kamu ilköğretim okulu müdürü ve yardımcıları olumlu bir görüş bildirmektedir. Fakat okul müdürlerinin kaynak kullanımı konusunda karar alma yetkileri sınırlı olduğundan mali yönetimi gerçekleştirmede birçok zorluklar ile karşılaşmaktadırlar (Kavak ve Ekinci ve Gökçe, 1997; Karaarslan, 2005; Yolcu, 2007; Akın, 2009; Arabacı, 2011; Ayrangöl ve Tekdere, 2014; Karakul, 2014).

Okulların en büyük giderlerinden birini temizlik malzemeleri oluşturmasına rağmen, temizlik malzemelerinin temin edilmesi konusunda yaşanan sıkıntılar nedeniyle okullarda hijyenik ve sağlıklı bir ortam konusunda büyük problemler vardır. Devlet bu konuda her okulun ihtiyacına göre temizlik malzemesi gönderebilir. Temizlik malzemesi üreten şirketlerle anlaşmalar yaparak okullara ücretsiz ya da belli oranlarda indirimler yaparak bu ihtiyacı giderebilir.

Görülmektedir ki merkezi bütçeden gönderilen ödenekler okulların günlük ihtiyaçlarına katkı sağlamamaktadır. Hal böyle olunca okulların en büyük ekonomik gücünü bağışlar oluşturmaktadır. Okulların elde edeceği bağış miktarının artması,

okullarda ki eğitim kalitesini mutlak surette arttıracaktır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için kamuoyu desteğinin sağlanması şarttır. Okulların tüm ihtiyaçları merkezi bütçe tarafından destekleniyormuş gibi bir yaklaşımın kamuoyu ile paylaşılması bağış sürecini ve bağış miktarını olumsuz etkilemektedir. Bağış mekanizması yasal altyapısı olan bir gerçeklik olarak ortada dururken, medyada bağış alan, bağış isteyenlere soruşturma açılacağını ifade etmek, okul yöneticilerinin performansını düşürmekte, tedirginlik oluşturmaktadır. Günlük kaygılardan olarak bağış kavramı kamuoyunda desteklenmelidir.

Okulların ihtiyacı olan maddi kaynak mutlak surette merkezi bütçeden karşılanmalıdır. Bu çalışma yapılırken sadece öğrenci sayısı dikkate alınmamalı, okulun bulunduğu çevrenin ekonomik çevresi, taşıma merkezi olma durumu, sosyal durumu mutlaka dikkatlice incelenerek pozitif ayrımcılık yapılmalıdır. Ödenek kullanımı ve planlaması uzun soluklu bir şekilde planlanmalı yöneticilere bağlı kalarak değişikliklere gidilmemelidir. Ekonomik yapısı güçlü merkez okullarına öğrenci sayısı dikkate alınmak kaydıyla kaynak aktarılması okullar arasındaki eşitsizliği arttırmaktadır.

Yerel yönetimlerin okullara yapacakları yardım ve destekler yasal olarak zorunlu ve denetlenebilir hale getirilmelidir. Yerel yönetimlerin tercihinine bağlı kalarak, okul müdürlerinin ikili ilişkilerine bağlı olarak yardım ve destekler şekillenmemelidir. Okul müdürleri yerel yönetimlerin kapısında bekletilmemeli, kaynaklar her okula eşit, adil, zamanında dağıtılmalıdır. Bu gerçekleştirildiği zaman yerel yönetimler her okula ulaşabilecek, karşılığında bir beklenti içine girmeyeceklerdir. Okullar arasındaki yerel yönetimler kaynaklı eşitsizlik ortadan kalkacaktır. Yerel yönetimlerin okullardaki fonksiyonunun arttırılması, okulların ihtiyaçlarının, merkezi bütçeye ihtiyaç kalmadan daha hızlı çözülmesini sağlayacaktır. Okuldan bakanlığa kadar devam eden uzun yazışmalar yapılmayacaktır.

Bir diğer öneri ilçe ve il müdürlüklerinin ekonomik olarak güçlendirilmesidir. Ekonomik sermayenin okullarda işlevsel kullanılamamasına karşılık ilçe ve il müdürlüklerince kaynaklar daha kontrollü kullanılabilir. Okullara gönderilecek ödeneklerin takibinde problem olması düşünülürse müdürlükler ilçe bünyesinde eksiklikleri daha hızlı, daha ucuz ve daha verimli çözebilir.

Öğrencilerimizin tamamı en temiz, en güçlü, en modern okullarda eğitim görme hakkına sahiptir. Bu nedenle il merkezi veya köy olsun tüm yerleşim yerlerindeki okullarda eğitimin mutlak sınırları belirlenmeli ve bu şartlar devlet tarafından finanse edilerek oluşturulmalıdır. Her öğrenci özeldir, her öğrenci değerlidir. Eğitim çalışmaları da bu özel insanlar için en verimli şartlarda sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abacıoğlu, N. (2004). *Eğitimde Küreselleşme. Sosyalizm ve Eğitim*. Ankara: NK Yayınları. (KİTAP)
- Adem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Akça, Ş. (2002). *Ailelerin İlköğretim Kademesinde Yaptıkları Eğitim Harcamaları (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Alpay, A.G. (2011). *İlköğretim okullarında finansman ile ilgili okul müdürlerinin görüşleri üzerine nitel bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul. (TEZ)
- Altuntaş, S. Y. (2005). *İlköğretim okullarının finansman ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Arabacı, İ. Bakır (2011). Türkiye’ de OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları. http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_1572/1572_71495.pdf. adresinden erişilmiştir.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Beydoğan, Ö. (2006). Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına Yönelik Modeller ve Yaklaşımlar. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 75- 90. (MAKALE)
- Borazan, G. (2010). *İlköğretim okulu müdürlerinin okullarına finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerin okula etkilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Proje Çalışması. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ercan, F. (1998). *Eğitim ve Kapitalizm. Neoliberal Eğitim Ekonomisinin Eleştirisi*. İstanbul: Bilim Yayıncılık.
- Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve ülkelerarası bir karşılaştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 59-72.
- Hoşgörür, V.Arslan İ. (2014) Okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetimi sorunu, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1). 91-102.
- Karakul, K. (2014). İran ve Türkiye’de eğitim finansmanının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 67-87.
- Karakütük, K. (2016). *Eğitim Planlaması*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Kavak, Y, ve C. Ekinci, E.(1994) Eğitimin finansmanı sorunu ve maliyetlerin azaltılmasına ilişkin alternatif stratejiler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Kayıkcı, G. (2014). *İlköğretim kurumlarının mali kaynak sorunları ve okul müdürlerinin çözüm uygulamaları (Bingöl ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Koç, H. (2007). Eğitim sisteminin finansmanı. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 39-50.
- Korkmaz, M. (2005). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi: sorunlar çözümler ve öneriler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 3-7
- Kurul N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- MEB Okul öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). *Resmi Gazete*. Sayı:29072
- Menteşe, S. (2002). İlköğretim Okulu yöneticilerinin okulun parasal kaynaklarını yönetme yeterlilikleri (Ordu il örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 41-65.
- OECD (2013). *What Makes Schools Successful? Resources, Policies and Practices – Volume IV*. <https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/Vol4Ch3.pdf> adresinden erişildi.
- OECD (2016b). OECD reviews of school resources: Austria. http://www.oecd.org/edu/school/OECD%20Reviews%20of%20School%20Resources_Austria_Summary.pdf adresinden erişildi.
- OECD. (2016a). OECD review of policies to improve the effectiveness of resource use in schools (school resources review) Country background report: Sweden. http://www.oecd.org/edu/cbr_oecd_srr_se-final.pdf adresinden erişildi.
- OECD. (2017). Education at a Glance 2017. OECD Indicators. <http://www.oecd.org/edu/education-at-a-glance-19991487.htm> adresinden erişildi.
- Özdemir, N. (2011). *İlköğretim finansmanında bir araç: Okul-aile birliği bütçe analizi (Ankara ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Özer, N., Demirtaş, H. ve Ateş, F. (2015). Okulların Mali Durumlarına ve Bütçe Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Müdür Görüşleri. *E-International Journal of Educational Research*, 6(1), 17-39.
- Öztürk, Ş. (2002). *İlköğretim okullarının finansman kaynakları (Ankara ili Polatlı ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şişman, M. (2014). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. (8. Baskı). Ankara: Pegem A Akademi
- Tural Kurul, N. (2012). *Eğitimin Finansmanı*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ünal L. I. (1996). *Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi*. Ankara: Epar Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zoraloğlu, Y. R., İ. Şahin ve N. Ş. Fırat (2004). İlköğretim okullarının finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerin okula etkileri. *Eğitim Bilim Toplum*, 2 (8), 4-17.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı:	Ramazan
Soyadı:	YILDIRIM
Doğum Yeri ve Tarihi	Sarıgöl 20/09/1975
Uyruğu	T.C.
İletişim adresi ve e-mail adresi	Kızılyer Hüseyin Avni Özden İlkokulu Müdürlüğü Honaz Denizli ramazanyildirim1975@gmail.com
Eğitim Bilgileri	
İlköğretim	Çavuşlar Köyü İlkokulu - Sarıgöl Manisa
Ortaöğretim	İzmir Atatürk Lisesi (1989-1992)
Yükseköğretim (Lisans)	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü
Yükseköğretim (Tezsiz Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Denizli (2015-.....).
Mesleki Deneyim	
1998 – 2005	Sınıf Öğretmeni - Kuzalan İlkokulu, Zile / Tokat
2005 – 2010	Okul Müdürü - Akkent Cumhuriyet İlköğretim okulu Çal / Denizli
2010 – 2014	Bekilli Halk Eğitim Merkezi Müdürü / Denizli
2014 –	Okul Müdürü / Kızılyer Hüseyin Avni Özden İlkokulu Honaz Denizli